

FÅGLAR I SÖRMLAND

Nr 1

1985

Årg 18

FÅGLAR I SÖRMLAND

Nr 1 Årg 18 1985

ISSN 0345-3820

Utges av

FÖRENINGEN SÖDERMANLANDS ORNITOLOGER (FSO)
Regionalavdelning av Sveriges Ornitologiska Förening (SOF) och
Huvudman för Hartsö-Enskär fågelstation

Redaktör och ansvarig utgivare

Lennart Wahlén, Dagagatan 10 A, 154 00 Gnesta
Tel. 0158/10648 (hem) eller 0158/13000 (arb)

Redaktion

Lennart Wahlén

Periodicitet

Utkommer med 2 nummer per år

Prenumeration

Avgiften är 40,- per år och insättes på nedanstående bank- eller postgiro.
Medlemmar i FSO erhåller tidskriften gratis.

Medlemskap i FSO

erhålles genom att 50,- eller mer insättes på föreningens bank- eller
postgirokonto.

Medlemskap i SOF

erhålles genom att gällande medlemsavgift insättes på postgiro 19 94 99 - 5
Sveriges Ornitologiska Förening, Stockholm. Ange födelseår.
1985 är medlemsavgiften 90:-. För ungdomar (födda 1964 och senare) dock
endast 50:- och för familjemedlemmar 15:-.

Expedition

Sörmlands Ornitologer, c/o Claes Svedlindh
Åbylundsgatan 29, 582 36 Linköping. Tel. 013/144513

Bankgiro: 712-8457

Postgiro: 7 73 78 - 8

Adressändring

I samband med adressförändring och distributionsärenden kontaktas expedition.

INNEHÅLL

se omslagets baksida.

Omslag: Skedandhane - vacker och ovanlig häckfågel i Sörmland.

Foto: Karl-Erik Häger

Fågelrapport Sörmland 1984

Bird Report from Södermanland 1984.

**Hans Pettersson, Kent Carlsson, Johan Ehrlén,
Jan Gustafsson och Leif Karlsson**

Denna sammanställning omfattar de till Lrk/Srm inrapporterade fågelobservationer av allmänt och regionalt intresse från landskapet Sörmland (Srm) utom Södertörn under 1984. Upprop med precisering av intressanta observationer inför denna sammanställning gjordes under hösten 1984 i INFO nr 65.

Några arter och typer av observationer som ingick i uppropet har ej behandlats här. Dessa kommer att tas upp senare i sammanfattningar eller separata artiklar.

Föregående rapport, som behandlade fågelobservationer från 1983, var införd i Fåglar i Sörmland 17(1984):22-36.

Till 1984 års rapport inkom totalt 972 rapporter/observationer från ett 80-tal rapportörer, vilket är mer än under tidigare år. I nedanstående tabell redovisas antalet rapportörer och deras rapporter uppdelade på olika delområden. Rapportörerna har förts till delområdena beroende på bosättning eller huvudsakliga verksamhetsområde.

Delområde	Antal rapportörer	Antal rapporter
Nyköping - Oxelösund	17	293
Trosa - Vagnhärad	1	4
Södertälje - Järna	12	200
Gnesta	5	90
Strängnäs	4	89
Eskilstuna - Kungsör	17	170
Flen - Malmköping	8	88
Katrineholm - Vingåker	3	38

Bearbetningen av observationerna har liksom till tidigare rapporter delats mellan författarna. För avsnittet smålom - storskrake svarar Johan Ehrlén, bivräk - sothöna Hans Pettersson, trana - svarttärna Kent Carlsson, sillgrissla - tretåig hackspett Leif Karlsson och tofvelärka - kornsparv Jan Gustafsson.

SMÅLÖM Gavia stellata

Samtliga observationer från skärgården. 1 ex Enskär, Bälinge 14.4 (LW) och 1 ex Hävringe 30.4 (PEB,BAt). Sommarobservationer är mycket ovanliga i rapportområdet, men 1 ex sågs flyga mot fastlandet vid Hartsö, Bälinge 3.7 (LW). Under förvintern gjordes flera observationer i Hartsöarkipelagen 1 ex 25.11, c:a 20 ex 30.12 och 3 ex 31.12 (LW).

STORLÖM Gavia arctica

Glädjande nog en kraftig förbättring av rapporteringen. Material saknas dock från flera av de allra bästa lokalerna t.ex. Bäven!
Totalt har 27 par från 23 lokaler rapporterats. Av dessa lyckades 11 med häckningen och kläckte fram minst 13 ungar. För två par uppges misslyckad häckning och för resterande 13 är resultatet okänt (TH,CS,SOW,m.fl.).

SMÅDOPPING Tachybaptus ruficollis

Ett par i viltvatten vid Forssjö, Katrineholm (AH), 1 ex i Öknasjön, Barva 11.5 (GNI,BNi), 1 ex i damm nära Björnlunda 17.5 och 7.10 (PEB), 1 ex hördes i Tacktorpsjön, Eskilstuna 30-31.5 (TH,TN) och 1-2 ex Visbohammar, Gnesta under maj (LW).

Två årsungar sågs på en lokal vid Varsta, Gillberga 15.8 (CS) och 1 ex i Sandasjön, Mörkö den 22.9 (HA).

En ung storlom under första hösten.

Foto: Anders Bylin

Skäggdoppingpar med vårkänslor.

Foto: Jan Ring

SKÄGGDOPPING Podiceps cristatus

Under januari-februari sågs fåglar vid Femöre, Oxelösund max 3 ex 6.1 (AD, GA, m.fl.) och 1 ex väst Hjälmaresund, Hjälmaren 12.2 (LC).

I december fanns minst 12 ex på 9 lokaler kvar.

Arten observeras årligen vintertid i rapportområdet.

GRÅHAKEDOPPING Podiceps griseigena

Ett ex Bondökna sjön, Barva 6.4 (GNI, BNI).

Från Enskär, Bältinge rapporteras 1-2 ex under 10 dagar 14.9-24.10 (H-E fstrn), 3 ex 25.11 och 2 ex 9.12 (LW). Dessutom 1 ex Strandstuguviken, Nyköping 21.9 (JG, Sp).

Arten har ej konstaterats häcka i Sörmland sedan 1966.

SVARTHAKEDOPPING Podiceps auritus

Glädjande nog mycket bra rapportering, 67-75 par fördelade på 20 lokaler. Bästa lokal Linadammarna, Södertälje, där 20-22 par häckade (JE).

En utförligare redogörelse för artens förekomst i Sörmland kommer senare.

STORSKARV Phalacrocorax carbo

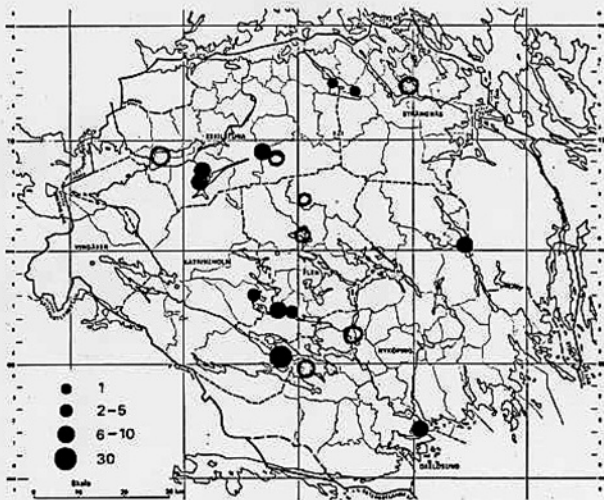
Under sommaren rapporterad från Långö, Bältinge där 10 ex sågs juli-augusti (RE).

Två inlandsobservationer under året 1 ex Hjälmaresund, Öja (IA) och 1 ex Skogstorp, Eskilstuna 16.9 (TH).

RÖRDROM Botaurus stellaris

En ökning i rapporteringen jämfört med 1983 års bottennotering. I Söderfjärden ökade antalet tutande drommar från 14 till 20 (LE) vilket tyder på ett relativt bra år. Totalt har 52 tutande ex inrapporterats.

En vinterobservation: 1 ex Brandholmen, Nyköping 16.12 (JK, JG).

Figur 1. Hägerkolonier rapporterade 1982-83 (ofyllda cirklar) och 1984 (fyllda cirklar).

HÄGER *Ardea cinerea*

Kolonier eller enstaka bon rapporterade från 12 lokaler; Algön, Yngaren c:a 30 bon (GJ), Näshtultasjön, Näshtulta 8+6 bon (GL,NH), Strandstuguviken, Nyköping 10 bon (CS,Sp), Hagbysjön, Årila 9 bon (KC,TH), Frösjön, Frustuna 8 bon (MK,LW), Vadsbrasjön, Flen 7+1 bo (BD;EO), Fyrsholmen och Dagöholm 5+4 bon (CS,BO,EO) och Söderfjärden, Mälaren 1+1 bo (LB,CS). Se figur 1.

MINDRE SÅNGSVAN *Cygnus bewickii*

Ett ad ex Strandstuguviken, Nyköping 11.11 (GA,BO,Sp) och 1 ex rastade vid Enskär, Bälinge 30.12 (LW).

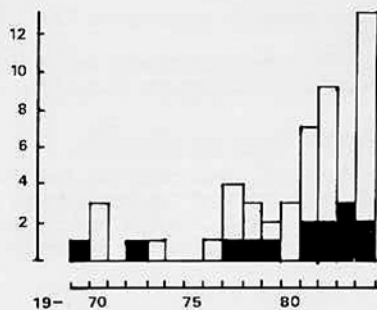
SÅNGSVAN *Cygnus cygnus*

Arten fortsätter att öka under häckningstid i Sörmland.

Två säkra häckningar rapporterade från Södra Kärrlångan, Mariefred (BÖ,m.fl.) och Flättsjön, Årila (LB). Dessutom finns rapporter om par eller ensamma fåglar under maj från ytterligare 11 lokaler, Haversjön och Eknäsviken, Björnlanda (PEB), Valasjön och Visbohammar, Gnesta (LW,JE,SC,MK), Öknasjön, Häråd (BÖ,LK), Träskaten, Häråd (LB), Nasen, Barva (BNh,TN), Lundbysjön, Husby-Rekarne (KC), Söderfjärden, Mälaren (LB), Aspa, Ludgo (PEB) samt Örstigsviken, Nyköping (GE). Ökningen under 1969-84 visas i figur 2.

Figur 2.

Antal lokaler där par eller ensamma fåglar av sångsvan setts under häckningstid 1969-84. Fyllda staplar avser konstaterade häckningar.

Grågåsen trivs på odlad åkermark

Foto: Karl-Erik Häger

BLÄSGÅS Anser albifrons

Fram till och med 1980 rapporterades i genomsnitt mindre än 1 observation per år. Därefter har rapporterna ökat och årets 8, inklusive 2 vinterobservationer, är rekord.

1 ex Emtnäs, Bergshammar 13.4 (CS), 1 ex Kyrksjön, Floda 14.5 (JV;GAn), 90+60 ex mot SV, Enskär, Bällinge 7.10 (LW,AD), 1 ex Snäckviken, Nyköping 7.10 (PEB,JG,MA), 3 ex Stensjön, Stora Malm 10.10 (AH), 1 ex Pålsundet, Hölö 14.10 (PB), Stadsfjärden, Nyköping 15 och 31.12 (JK,JG,AM) och 2 ad+ 3 juv Lötén, Märkä 23.12 (LKn).

GRÅGÅS Anser anser

Arten fortsätter sin expansion i Sörmlands inland. Säkra häckningar inrapporterades från 8 inlandslokaler och möjliga häckningar från ytterligare 15. Totalt 50-75 par. Bästa lokaler var Söderfjärden, Mälaren 10-15 per (LB) och Storsjön, Gnesta med minst 10 par (LW).

Under hösten sågs större flockar vid Kyrksjön, Floda 130 ex 10.10 (AH), Lundbyasjön, Husby-Rekarne 60 ex 20.8 (KC), Söderfjärden, Mälaren 100 ex 2.9 (LB) och Storsjön, Gåsinge max 290 ex (LW). Den årliga höstflocken vid Tullgarnsnäs, Hölö räknade 15.9 2295 ex och ännu 4.11 fanns 1500 ex kvar (SC,JE).

GRÅGÅS x KANADAGÅS Anser anser x Branta canadensis

Två ex Hedenlundasjön, Vadsbro 8.5 (CS).

STRIPGÅS Anser indicus

Ett ex Stensjön, Stora Malm 10.10 (AH).

SNÖGÅS Anser caerulescens

Sex ad + 2 juv Parken Zoo, Eskilstuna 16.9 (GN). Sedan 1979 har varje år 6-11 ex setts i Eskilstunatrakten. Arten infördes ursprungligen till Eskilstuna Zoo i mitten på 70-talet.

KANADAGÅS Branta canadensis

En stor höstflock, 400 ex Stensjön, Stora Malm 27.10 (AH,MA).

VITKINDAD GÅS Branta leucopsis

Inlandshäckning; 1 par + 4 pull Bruket, Likstammen 6.6 (AB). Detta är den andra häckningen i Sörmland. Den första skedde 1982 och även den i Likstammen. Rapporterna av vitkindad gås har under 80-talet ökat. Detta gäller framförallt inlandsobservationer av rastande gäss. 1984; 1 ex Lövsund, Runtuna 31.3 och 6-8.5 (AB,KK), 1 ex Hallbosjön, Stigtomta 19-20.5 (JL,MH,CS), 1 ex Stensjön, Stora Malm 16.9-13.10 (GAN,JV,AH), 1 ex Öja, Öja 9.10 (ML) och 11 ex Tullgarn, Hälö 28.10 (SC,JE). Från Nyköpingsområdet finns 5 rapporter om 1-10 ex under perioden 22.5 - 29.10 (JG,JK,JI,m.fl.). Vid Enskär, Bälinge rastade 1 färgmärkt ex 26.8 och 4 ex resp. 15 ex sträckte 1 och 6.10 (LW,AD).

PRUTGÅS Branta bernicla

Under höststräcket observerades drygt 150 ex vid Enskär, Bälinge under perioden 22.9-27.10 (AD,HE-Fstn) dessutom sågs 9 ex 12.9 och 50 ex 29.9 vid Strandstuguviken, Nyköping (Sp).

GRAVAND Tadorna tadorna

I Hartsbärkipelagen sågs max 15 ex 31.3, under april fanns minst 3 par, men endast 2 juvenila sågs 2.7 (LW). Vid artens bästa häckningslokal i Sörmland, Strandstuguviken sågs maximalt 8 par 1.5. Fyra par genomförde häckning och kläckte fram 38 pull, varav 10 blev flygga (JG,JK,CS,m.fl.). Dessutom 1 par Örstigsviken, Nyköping 24.4-31.5 (GE), 1 par Brendalssund, Södertälje 27.4 (SC,JE,MB1) och 1 par Näveksvarn, Nyköping 27.5 (Lst). Under augusti-september sågs fåglar vid 3 kustlokaler (SC,JE,JG).

BLÄSAND Anas penelope

Fortfarande ingen konstaterad häckning sedan 1955. Som vanligt dock några junireporter; 1 par Flättsjön, Årila 26.6 (CS), 2 hana; Äverscrade Forssjö, Katrineholm (AH), 6 hana; Björkarönsund, Mörkö (JE,TGP) och maximalt 12 ex vid Strandstuguviken, Nyköping under juni (JG,JI,AM,Sp). En vinterobservation, 1 hane Skansundet, Mörkö 23.12 (EA).

SNATTERAND Anas strepera

Totalt cirka 15 rapporter är likvärdigt med de fyra föregående åren, men bättre än under 70-talet. En vinterobservation; 1 ex Skansundet, Mörkö 7.1 (HA). Under perioden 21.4-19.5 observerades på 6 lokaler; Hallbosjön, Stigtomta (MH,JL), Strandstuguviken, Nyköping (AD), Palkrogsviken, Järna (JE,MB1) samt 3 lokaler på Mörkö (JE,EA,MB1). Dessutom rapporterad från Tullgarnsområdet 30.6-10.9 (EA,SC,JE,LW), norra Mörkö 13.7-13.10 (SC,JE,SS,MB1), max 6 ex Strandstuguviken, Nyköping 8.8-13.10 (JG,JV,GAN,AM), Visbohammar, Gnesta 23.7 och Haversjön, Gnesta 7.8 (PEB).

KRICKA Anas crecca

Vinterobservationer; 1 hona sågs vid Skansundet, Mörkö under februari (SC,JE,MB1) och igen i december (SC,JE).

STJÄRTAND Anas acuta

En hane Strandstuguviken, Nyköping 7.6 (JG,EH).
Stjärtanden är den minst observerade simanden i rapportområdet under häckningstid och ingen häckning har konstaterats under senare år.

ÅRTA Anas querquedula

Fjorton par eller ensamma fåglar på 13 lokaler under perioden 16.4 - 11.6 är likvärdigt med 1983 men bättre än genomsnittet 1976-83. Inte heller i år några konstaterade häckningar.
Under hösten 4 observationer om 1-2 ex från kusten.

SKEDAND Anas clypeata

Rapporter om 18 par eller ensamma hanar från 9 lokaler 21.4 - 21.5 är något över genomsnittet för åren 1976-83. Ingen konstaterad häckning.

BERGAND Aythya marila

En stor vårflod; 170 ex Strandstuguviken, Nyköping 1.5 (CS).
Häckningstid; 1 hane Tullgarnsnäs, Hålbö 16.6 (SC,JE).

Berganden häckar inte regelbundet i Sörmland.

Foto: Karl-Erik Häger

EJDER Somateria molissima

Häcker allt längre in i "skärgården", 2 honor med pulli i Pershagen, Södertälje 26.5 (LM). Dessutom 1 hona Bergaön, Hjälmaren 10.11 (TH).

FRAKTEJDER Somateria spectabilis

En adult hane sträckte norrut med ejdrar vid Hartsö fågelskyddsområde 8.4 (LW). Tredje rapporten av arten.

ALFÖRRÄDARE Polysticta stelleri

En adult hane Strandstuguviken, Nyköping 4.1 (GA), 1 ad hane Brandalssund, Södertälje 24.4 (MN,SC,JE). Tionde och elfte rapporten.

SJÖÖRRE Melanitta nigra

Inlandsobservationer under vårsträcket; 1 par Kyrksjön, Floda 22.4 (JV) och 1 par Gillberga, Österhjälmaren 6.6 (GNI,BVI).

Vid Enskär, Bällinge gjordes tre observationer av max 5 ex 21.6-11.7 (LW) och 100-150 ex bedrev flockfiske sydväst Garkast, Bällinge 30.12 (LW).

Dessutom en observation under vår- och fem under höststräcket från Hartsöområdet (PEB,LW).

SALSKRAKE Mergus albellus

I januari fanns fåglar kvar vid Strandstuguviken, Nyköping - 30 ex (PEB,GA,AD), Gamla Oxelösund - 2 ex (CS) och i Mörköområdet - 10 ex (EA,PB).

Under hösten dröjde sig c:a 70 ex i Mörkö-Tullgarnområdet (LKn,PB,EA) och 24 ex vid Strandstuguviken, (JK,JG,AM) kvar till slutet av december.

BRUN GLADA Milvus migrans

Ett ex Flenno, Mellösa 20.5 (GAN). Arten senast observerad 1973 i rapportområdet.

GLADA Milvus milvus

Ett ex vid Stenhammar, Flen 15.5 (DS,NE). Enstaka ex observeras nästan årligen i Sörmland.

HAVSÖRN Haliaeetus albicilla

Inlandsobservationer: Ett tiotal vinter-vår observationer av som mest 2 ex vid Mälaren. Under hösten 1 ex Eskilstuna stad 26.8 (JG), 1 ad Rällingeviken, Strängnäs 10.11 (TS) och två observationer av 1 ad i Hjälmaren 4.11 (LC) och 10.11 (NEU,DW).

BRUN KÄRRHÖK Circus aeruginosus

Arten har mellan 1982 och 1984 minskat från 17 till 10 par i Söderfjärden, Mälaren (LB). Dessutom häckningsrapporter från ytterligare 17 lokaler. Häckningsbeståndet i rapportområdet utgör något över 100 par (Wahlén 1980).

DRMVRÄK Buteo buteo

Vinterobservationer: Endast en januariobservation av 1 ex vid Nyköping den 21 (PEB) och tre decemberobservationer (PB,LKn), vilket är mycket få vinterobservationer.

Lärkfalkunge i samband med ringmärkning.
Minskar antalet lärkfalkar i Sörmland?
Hur många par häcker?

Foto: Tero Niemi

FJÄLLVRÅK Buteo lagopus

Mycket få vinterobservationer. En januariobservation av 1 ex den 1 vid Skansundet, Märkä (PB) och en decemberobservation 1 ex den 31 vid Gorsingeholm, Strängnäs (LK).

KUNGSÖRN Aquila chrysaetos

Förutom 1 subad vid Eriksö, Märkä 1.1 (LKn) och 1 juv vid Fyrby, Öja 29.1 (ML), endast 11 observationer under sträcktid.

TORNFALK Falco tinnunculus

Ingen konstaterad häckning och få observationer under häckningstid innebär det sämsta året på många år.

Jagande stationära fåglar norväst Nyköping (JK, KK), ost Björnlunda (PEB) och i utkanten av Södertälje (PB) tyder på möjliga häckningar. I övrigt endast 3 enstaka observationer under häckningstid.

Även få observationer under vår- och höststräcket. Inga vinterobservationer.

LÄRFALK Falco subbuteo

Tre konstaterade häckningar (BO, OS, MK) samt par eller observationer tydande på 4 ytterligare häckningar (GL, JE, AH, LKn). Dessutom enstaka observationer under häckningstid på ytterligare 29 lokaler. Ett år med mycket få häckningsiakttagelser.

PILGRIMSFALK Falco peregrinus

Fyra observationer, 1 ex Härningsholm, Märkä 31.3 (RLi, LT), 1 juv Hartsöområdet, Bällinge 7-8.9 (AD, LD, JH), 1 juv Hjälmäresund, Öja 29.9 (LC) och 1 ad Strandstuguviken, Nyköping 14.10 (CS).

VAKTEL Coturnix coturnix

Endast 1 spelande ex vid Hultebo, Nyköping 16.6 (CS) efter två år med ovanligt många noteringar.

SMÅFLÄCKIG SUMPHÖNA Porzana porzana

Fjorton visslande hanar rapporterade, vilket är klart över medeltalet 8 hanar perioden 1964-83.

Höstens ringmärkning i vassarna vid Süderfjärden, Mälaren och Snäckviken, Nyköping resulterade i 1 märkt och 1 observerad (LB) respektive 2 märkta (Sp).

MINDRE SUMPHÖNA Porzana parva

Hördes åter efter ett års uppehåll och nu 3 olika individer. Ett ex med hanläte spelade i Hallbosjön, Stigtomta 19-24.5 (JL,MH,BJ,m fl) och 1 hane Rölkärret, Dunker 29-31.5 (RK,TW). I Rölkärret, Dunker hördes även en fågel med honläte 29.6 (LO).

KORNKVARR Orex crex

Endast 3 spelande fåglar vilket är något under normalt antal. Ett ex spelade Svarviken, Nyköping 27.5 (JG), Hjortsberga, Vårdinge 16.6 (SDW), 29-30.6 (SDW,LW) och Djulösjön, Katrineholm 17.6 (AH).

TRANA Grus grus

Rapporterad från arton lokaler under häckningstid.

Antalet häckande par i Sörmland har uppskattats till ca 75 par (Karlsson 1984).

STRANDSKATA Haematopus ostralegus

Inlandsobservationer. Hjälmaren: Ruvande fågel på skär vid Hjälmaresund, Öja 11.6 (TN). Dessutom observationer av 1-2 ex vid sju tillfällen från samma lokal under våren (LC,BNh,TN) samt en flock på 21 ex sträckande utanför Lövön 30.4 (KC).

Mälaren: Under våren observerad vid åtta tillfällen 1-4 ex (LK,LB,LC,KC,SF).

Yngaren: Tre observationer under häckningstid, varav en fågel sågs under omständigheter som kan tyda på häckning på Lindholmen 31.5 (GJ).

MINDRE STRANDPIPARE Charadrius dubius

Åtta konstaterade häckningar från sju lokaler (LKn,AH,JG,BSn,LE,SC,JE), samt observerad på tre lokaler under häckningstid (EA,SC,BÜ,BO,EO).

KUSTPIPARE Pluvialis squatarola

Vårobservation: En flock på 80-100 ex sträckte mot öst över Hjälmaren, Öja 31.5 (LC).

SANDLÖPARE Calidris alba

Ett ex rastade vid Enskär, Bälinge 5.9 (H-E fstn). Årligen rapporterad sedan 1981.

SMÅSNÄPPA Calidris minuta

Vårobservation: 1 ex Aspa, Ludgo 17.5 (PEB).

SPOVSNÄPPA Calidris ferruginea

Vårobservation: 1 ex Strandstuguviken, Nyköping 14.5 (JK, JG).

SKÄRSNÄPPA Calidris maritima

Troligen övervintrande inom Hartsö-arkipelagen, Bälinge 24 ex 6.1, 35 ex 23.4 och 23 ex 25.11, som mest under december 35 ex 30.12 (LW).

MYRSNÄPPA Limicola falcinellus

Ett ex Strandstuguviken, Nyköping 25-26.8 (JG, LW, AD, PEB). Årligen rapporterad sedan 1981.

DVÄRGBECKASIN Lymnocyptes minimus

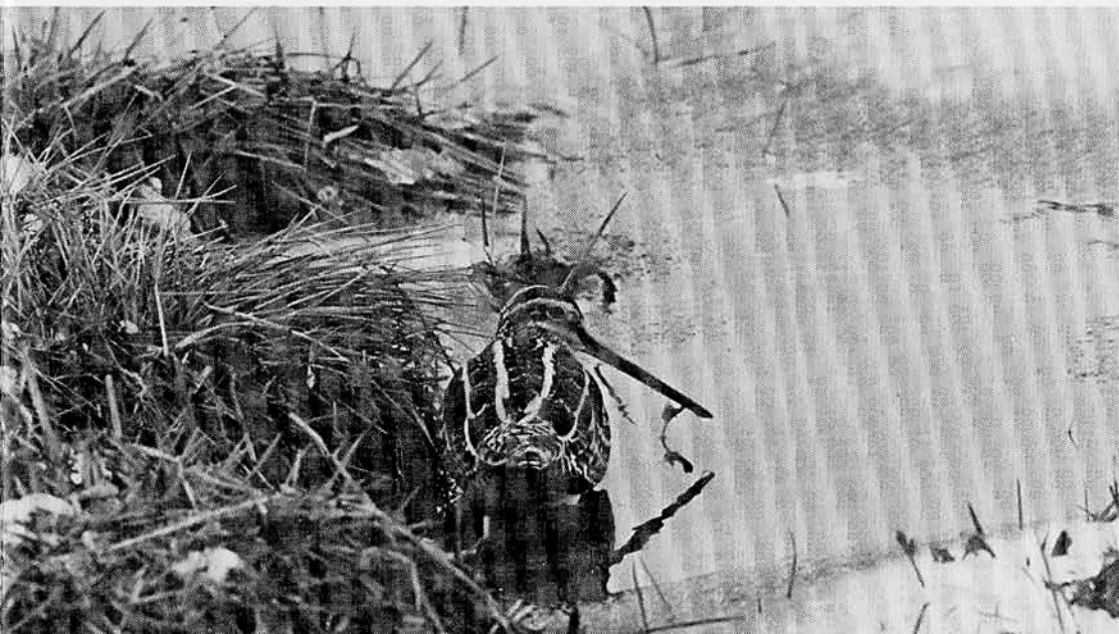
Nio vårobservationer under tiden 20.4-2.5 av ca 7 ex i Strandstuguviken, Nyköping (Sp).

Sexton höstobservationer av ca 23 ex rapporterade från Strandstuguviken, Nyköping, Tullgarnsnäs, Hölö, Björkarösund och Skansundet, Mörkö samt Söderfjärden, Mälaren. Sista observationsdag 2 ex Björkarösund, Mörkö 2.12 (SC, JE).

ENKELBECKASIN Gallinago gallinago

Vinterobservationer: 6 ex Skansundet, Mörkö 2.12 och 4 ex 9.12 (JE, SC) samt 13 ex Tullgarnsnäs, Hölö 4.12 (HA).

En näbb, en spegelbild - helt enkelt en beckasin. Foto: Karl-Erik Häger

RÖDSPOV Limosa limosa

Något fler observationer än vanligt men troligen samma fågel vid flera lokaler. 1 ex Björkarörsund, Mörkö 15.4 (JE,SC) och 16.5 (JE;HAL), 1 ex Skansundet, Mörkö 21-23.4 och 29.4 (EA,PB), 1 ex Pilkrögsviken, Järna 23.4 (JE,MBI), 1 ex Tullgarnsnäs, Hölö 24-28.4 (PB,LW,JE,SC,m fl) och 15.7 (PB), 1 ex Sjösaviken, Nyköping 19-20.5 (JG,CS,MH,m fl) och 1 ex Tullgarn, Hölö 3.9, 10.9 och 15.9 (LW).

MYRSPOV Limosa lapponica

Vårobservationer: 1 ex Strandstuguviken, Nyköping 18-19.4 (Sp), 1 ex Skansundet, Mörkö 22-25.4 (PB,JE,EA,m fl) och 1 ex Tullgarnsnäs, Hölö 27.4 (JE,SC,m fl).

Sex höstobservationer av 1-15 ex från kustlokaler.

STORSPOV Numenius arquata

Rapporterad under häckningstid från 19 lokaler.

Inventeringsart 1984. Redovisning väntas i kommande nummer av Fåglar i Sm.

RÖDBENA Tringa totanus

Inlandsobservationer av 1-9 ex på 11 lokaler under våren, de flesta i maj (PEB,MAN,KC,KK,LC,LB,JG,SC,JE).

ROSKARL Arenaria interpres

En inlandsobservation av 1 ex, som spelflög över Svavelgrundet, Söderfjärden, Mälaren 23.5 (LB).

DVÄRGMÅS Larus minutus

Två observationer, 1 ad + 2 subad insektsjagande tillsammans med skratmåsar vid L. Blackhäll, Blacken, Mälaren 27.5 (LC,KC,SF) och 1 ex (2K) bland skratmåsar vid Söderfjärden, Mälaren 3.6 (LB).

HAVSTRUT Larus marinus

Inlandshäckningar: Ruvande fågel på skär V. Mässkärsbåden, Hjälmaran, Öja 31.5 (LC) och 1 par med 1 juv Nävsjön, Tunaberg 20.6 (JG).

TRETÅIG MÅS Rissa tridactyla

En observation, 1 ad Oxelösunds hamn 14.2 (Björn Andersson gm PEB).

SKRÄNTÄRNA Sterna caspia

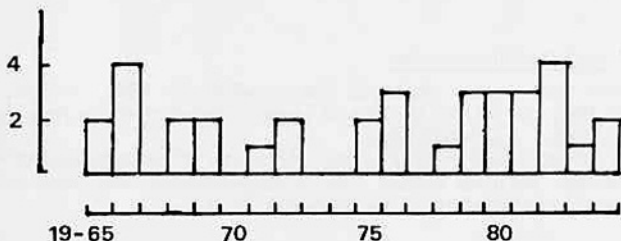
Kolonin på Skeppsklubben, Bälinge bestod av 78 par (RS).

KENTSK TÄRNA Sterna sandvicensis

Två ad + 2 juv sträckte SV-V vid Enskär, Bälinge 10.7 (LW).

SMÅTÄRNA Sterna albifrons

Ett ex Strandstuguviken, Nyköping 12.6 (JG,JI).

Figur 3. Antal observationer per år av svarttärna i rapportområdet under perioden 1965-84.

SVARTTÄRNA Chlidonias niger

Tre vårobservationer: 1 ex Malmasjön, Ludgo 17.5 (ÅA), 1 ex Lövsund, Run-
tuna 7.6 (KK) och 2 ex Söderfjärden, Mälaren 14.6 (LB). Se även figur 3.

SILLGRISSLA Uria aalge

I Hartsöarkipelagen som mest ca 30 ex under våren (LW, m fl), minst en häck-
ning då 1 pull ringmärktes 16.7 (LW). 1 + 1 ex observerades 27.12 och 30.12
i området (LW).

TORDMULE Alca torda

Cirka 400-500 ex i Hartsöarkipelagen, Bälinge under juni. Troligen minst
150 häckande par, men bara 15 pulli ringmärkta 16.7 (LW).
Vinterobservation: 1 ex Femöre, Oxelösund 29.2 (PEB).

ALKEKUNG Alle alle

Ett ex observerades vid Griskär, Stendörrnäs naturreservat, Bälinge 20.4 (RE).

SKOGSDUVA Columba oenas

Vinterobservation: 1 ex på sydsträck Barkast, Bälinge 31.12 (LW).

RINGDUVA Columba palumbus

Vinterobservation: 1 ex Bokskogen, Märkö 21.1 (HA).

TURKDUVA Streptopelia decaocto

Under häckningstid: Eskilstuna 1 revir, Katrineholm 4 par och ytterligare
minst 2 ex., Nyköping 3-4 revir, Strängnäs minst 5 revir, Södertälje 1 revir
samt Vingåker 4 ex och 1 ex funnet dött. Reviret i Södertälje innebär kanske
en första etablering där. Dessutom rapporterade 1 ex Väsby, Fogdö 28.5 och
Kjesäter, V. Vingåker 31.5.
Inga större ansamlingar rapporterade från löst-vinter.

TURTURDUVA Streptopelia turtur

Ett ex flög mot norr vid Enskär, Bälinge 20.10 (CS).

HÖKUGGLA Surnia ulula

Några fåglar från höstens invasion kvar under våren. Separat uppsats för-
väntas i kommande nummer av Fåglar i Sm.

SPARVUGGLA Glaucidium passerinum

Två rapporterade häckningar: Garskog, Gåsinge-Dillnäs (MK) och f.d. Hörnings-sjön, Fors (TN, BNh) med minst 4 kläckta ungar. Häckningsförberedelser iakt-tagna vid Bjurudden, L:a Malma (IH).

I övrigt minst 19 spelande fåglar under våren och 11 observationer från januari och hösten. Av ovan nämnda 1 ex i Råby-Rekarne hela året och 1 ex i Dunker under april-december (2 ex 15.4 och 30.9).

HORNUGGLA Asio otus

Endast 5 häckningar rapporterade, vilket är bottennotering efter 9 häck-ningar 1983 och 39 1982. Dessutom ytterligare 3 observationer under häck-ningstid.

JORDUGGLA Asio flammeus

Endast 1 ex rapporterat 1984 (Gorsingeholm, Strängnäs 3.3) mot 11 ex under häckningstid 1983.

PÄRLUGGLA Aegolius funereus

En holkhäckning vid Klockarsjön, Dunker. Fyra ägg 19.4, men spolierades 20.5 då honan omkom., äggen var då nästan utruvade förutom ett rötägg (RK). I övrigt minst 38 spelande individer under våren, vilket är en normal siff-
ra.

NATTSKÄRRA Caprimulgus europaeus

Inventerades i Sörmland 1984. Redovisning väntas i kommande nummer av Fåg-
lar i Sm.

KUNGSFISKARE Alcedo atthis

Ingen häckning rapporterad, men stationära fåglar under häckningstid obser-
verade i Näsuhulta (GL, KC, NH, TH), Stora Malm (AH) och Bettna (AH, CS).

Enstaka observationer från Ströndstuguviken, Nyköping 21.4 (Sp), Gnesta
13.5 (JSt, LW) och Värmbol, Katrineholm 19.9 (MJ).

Övervintrade i Nyköpingsån, Nyköping (JI, JK).

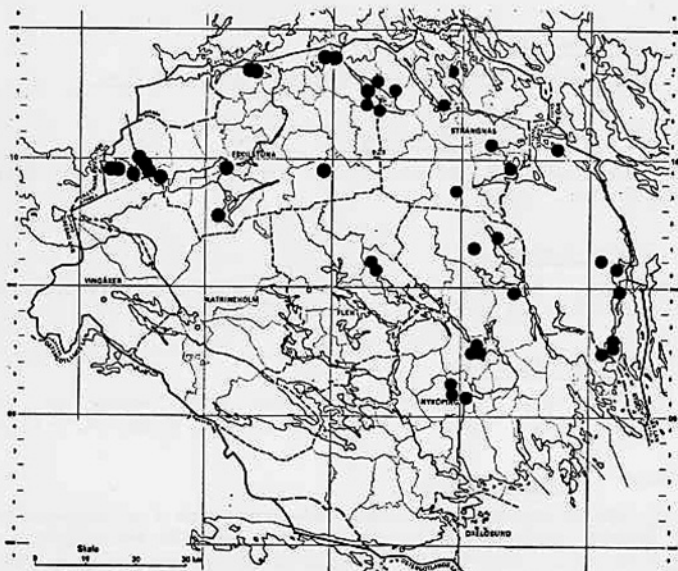
HÄRFÅGEL Upupa epops

Totalt 6 observationer vilket är ovanligt många. Ett spelande ex Horn, Svär-
ta från mitten av maj till början av juni (AB, RE, Tärnan gm JG), 1 ex under
våren i Stigtomta (I Kikaren gm JG), 1 ex Brobytorp, Bränn-Ekeby, Nyköping
i slutet av september (LLO gm JG), 1 ex Gillberga 5-9.10 (KC, CW, GNi, BNI),
1 ex Harg, Nyköping 6-13.10 (I Kikaren gm JG, SLa och IL gm JG) och 1 ex
Mölnbo 21-28.10 (SDW, LW).

MINDRE HACKSPETT Dendrocopos minor

Sex konstaterade och två påbörjade häckningar rapporterade. Häckningarna
vid Haneberg, Näsuhulta (GL), Lövön, Gillberga (BNI, GNI), Videkär, Jäder
(CS, MNO), Skäret, Väsbyviken, Torshälla (LC, SF), Herrfallet, Västermo (LC)
och Kinglötssudde, Jäder (LB). Bobygge konstaterat O Ekeberg, Västermo (KC)
och norra Hjälmnarstranden, Öja (LC). I övrigt minst 35 ex rapporterade under
häckningstid. Den geografiska spridningen av samtliga ovannämnda noteringar
framgår av fig. 4.

Omkring 40-50 ex observerades i september i Strängnäs kommun i samband med
ädelövs-skogsinventering (CS).

Figur 4. Geografisk spridning av rapporterade mindre hackspettar 1984. (Häckningar, påbörjade häckningar, revir och iakttagna fåglar.)

TRETÅIG HACKSPETT Picoides tridactylus

Två observationer från hösten, 1 ex Strandstuguviken, Nyköping 13-14.10 (Sp,JS) och 1 ex Näsnaren, Katrineholm 26.12 (AH).

TRÄDLÄRKA Lullula arborea

Se separat artikel i detta nummer av Fåglar i Srm.

BACKSVALA Riparia riparia

Totalt 23 häckningslokaler rapporterade med c:a 900 häckande par.

RÖDSTRUPIG PIPLÄRKA Anthus cervinus

Endast höstobservationer varifrån 13 ex rapporterats under perioden 22.8-9.10.

GULÄRLA Motacilla flava

Femton konstaterade och fem troliga häckningar rapporterade (CS m.fl.), vilket är en liten ökning jämfört med 1983.

STRÖMSTARE Cinclus cinclus

En häckning vid Stålboga, Malmköping (RK). Sällsynt häckfågel i Sörmland och endast få konstaterade häckningar (Karlsson 1984).

JÄRNSPARV Fringilla modularis

Två vinterobservationer: 1 ex Hållsta, Husby-Rekarne 1-12.2 (KC) och 1 ex Skansundet, Mörkö 9.12 (JE).

BLÅHAKE Luscinia svecica

Totalt 86 ex ringmärkta vid Örsundet, Mälaren 18.8-22.9 (LB).

SVART RÖDSTJÄRT Phoenicurus ochruros

En häckning vid Oxelösunds järnverk (LSt), där den är årlig häckfågel åtminstone sedan 1980.

RINGTRAST Turdus torquatus

Två observationer: 1 ad hona observerad och ringmärkt Enskär, Bälinge 9-19.10 (H-E fstn) och 1 ex Flen 30.10-4.11 (AO,BO).

DUBBELTRAST Turdus viscivorus

Rester av 1983 års höstflockar fanns kvar under januari-mars 1984, 14 ex rapporterade (LC m.fl.). Dessutom 3 ex Hesselbyholm, Fogdö 15.12 (LC).

GRÄSHOPPSÅNGARE Locustella naevia

Totalt 72 sjungande rapporterade under vår-sommar och 2 ex ringmärkta under hösten vid Enskär, Bälinge (H-E fstn). Jämfört med 1980 en halvering av antalet sjungande hanar, eventuellt beroende på sämre rapportering 1984.

FLODSÅNGARE Locustella fluviatilis

Sju sjungande hanar rapporterade.

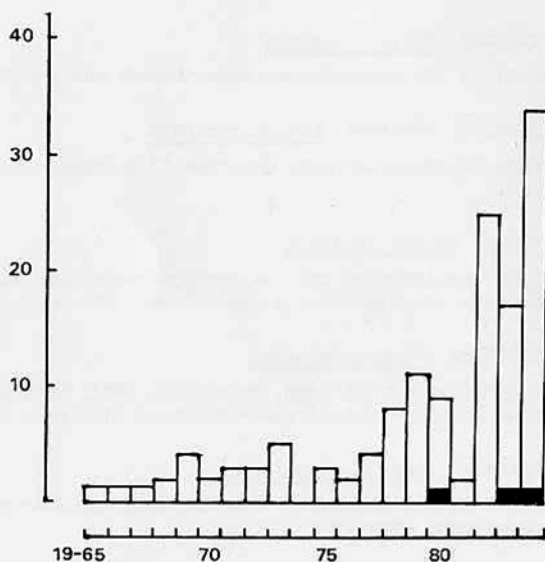
1 ex Ekvik, Malmköping 21.5 (TW), 1 ex Tjuvholmen, Nyköping 5-12.6 (JK, JG, AO, LO), 2 ex Skåra, Hallbosjön, Stigtomta 12.6 (AO, LO), 2 ex Hallsta, Klämmingen, Gåsinge-Dillnäs 23.6 (MK, RL) och 1 ex Haversjön, Björnlunda 7-16.7 (PEB, LW). Den sistnämnda fågeln blev ringmärkt.

VASSÅNGARE Locustella luscinioides

En hane sjöng vid Bondkrokan, Läggesta, Mariefred 26-28.5 (MK, EA, RL, JE, PB, SC). Fente fyndet i rapportområdet.

Figur 5. Antalet rapporterade kärresångare per år i rapportområdet under perioden 1965-1984.

Fyllda staplar avser konstaterade häckningar.

KÄRRSÅNGARE Acrocephalus palustris

Rekord med 34 ex under perioden 21.5-18.8, därav en häckning N Viboö, Hjälmaren, Västermo (LC) och 8 ex ringmärkta vid Snäckviken, Nyköping 21.7-18.8. Se även figur 5.

TRASTSÅNGARE Acrocephalus arundinaceus

Totalt 8 ex rapporterade.

1 ex Bondöknasjön, Barva, Eskilstuna 24.5 och 27.6 (BWi, GWi), 1 ex Bondkroken, Läggesta, Mariefred 26.5-1.6 (MK, RL, EA, LKn), 2 ex Lappen, Söderfjärden, Mälaren 28.5-8.7 varav 1 ex var ringmärkt som bouge i Tåkern 1983 (LB), 1 ex Lören, 17 km NV Flen 2-3.6 var också ringmärkt (NH), 1 ex Tandlaviken, Husby-Rekarne, Eskilstuna 31.5-15.6 (BWi, GWi, KC), 1 ex Skansholmen, Nyköping juni-juli (JWn) och 1 ex P.d.Långsjön, Buskhyttan 17.6 (CS).

HÖKSÅNGARE Sylvia nisoria

Ett ex Björkarörsund, Mörkö 23.5-13.7 (SC, JE, EA) samt tre säkra häckningar inom 4-6 revir på Enskär, Bällinge (LW).

SVARTHÄTTA Sylvia atricapilla

En vinterobservation: 1 ex Flen 19.1 (AQ, BD).

BRANDKRONAD KUNGSFÄGEL Regulus ignicapillus

En hane sjöng i Fristadsparken, Eskilstuna 26.5 (LC, KC), vilket är den första observationen i rapportområdet. Se även separat notis i detta häfte.

MINDRE FLUGSNAPPARE Ficedula parva

Observerad endast på Enskär, Bällinge där en utfärgad hane sjöng 27.5 och 15 ex ringmärktes samt ytterligare 5 ex sågs 2.9-5.10 och på Storrö, Bällinge med 1 ex 8.9 (H-E fstn).

SKÅGMESE Panurus biarmicus

En flock om 15 ex Tullgarnsnäs, Hölbö 16.10 (HA). Blott tredje observationen i rapportområdet.

SOMMARGYLLING Oriolus oriolus

Två observationer: 1 ex Tullgarnsnäs, Hölbö 27.5 (PB) och 1 ex Lövön, Gillberga, Eskilstuna 17.6 (BWi, GWi).

KÖRP Corvus corax

Endast 13 säkra häckningar rapporterade, vilket sannolikt motsvarar en ringa del av den sömrländska populationen.

STEGLITS Carduelis carduelis

Under januari-april observerades totalt 63 ex. Därefter konstaterades 13-14 häckningar och ytterligare 23 ex sågs på möjliga häckningslokaler. Under hösten 119 ex inrapporterade.

VINTERHÄMPLING Carduelis flavirostris

Ca 140 ex rapporterade under året, vilket är en ovanligt stor summa.

Största flocken under våren var 20 ex vid Kjesäter, Vingåker 23.3 (AH) och under hösten ca 50 ex Munksäter, Buskhyttan 1.12 (JG).

SNÖSISKA Carduelis hornemanni

Ett ex Arnö, Nyköping tillsammans med gråsiskor 20.1 (JS).

STÖRRE KORSNÄBB Loxia pytyopsittacus

Häckningar rapporterade från Strandstuguviken, Nyköping (JS) och Jaktstuskogen, Helgesta (RK). I övrigt ca 55 ex rapporterade.

ROSENFINK Carpodacus erythrinus

Minst 4 häckningar konstaterade. Dessutom ca 100 ex rapporterade, varav 12 ex ringmärkta vid Snäckviken, Nyköping.

STENKNÄCK Coccothraustes coccothraustes

Nio troliga eller möjliga häckningar samt observationer på ytterligare ca tjugo lokaler med tänkbar häckning.

LAPPSPARV Calcarius lapponicus

Under våren rastade 1 ex vid Gorsingeholm, Strängnäs 24.4 (LK).

Talrik under hösten med bl.a. minst 75 ex rastande Björkarörsund, Mörkö 2.9 (SC,JE) och totalt ca 175 ex under perioden 21.8-9.10. En tredjedel av dessa sågs vid Enskär, Bälinge (H-E fstn).

SNÖSPARV Plectrophenax nivalis

Två flockar om ca 100 ex vardera rapporterade under vinterhalvåret från Gillberga, Eskilstuna (Bni,Gni) och Övre Skottvång, Laxne (gm MK).

ORTOLANSPARV Emberiza hortulana

Nitton troliga häckningar och därutöver ca 75 ex rapporterade under häckningstid.

VIDESPARV Emberiza rustica

Under höststräcket sågs 4 ex på Enskär, Bälinge 5-22.9 (H-E fstn) och vid Snäckviken, Nyköping ringmärktes 2 ex 14.9 resp 6.10.

RAPPORTÖRER OCH OBSERVATÖRER

AB=Anders Bylin, AH=Arne Holmkvist, AM=Anders Magnusson, AO=Anders Olsson, BA=Bo Altstedt, BO=Berth Olsson, BN=Brung Nordh, Bni=Brita Nilsson, BJ=Björn Johansson, BS=Björn Salomon, BÖ=Bert Östholm, CS=Claes Svedlindh, CW=Christina Wallin, EA=Eric Asplund, EO=Elsa Olsson, GA=Göran Arstad, GAn=Göran Andersson, GE=Göran Ernstav, GJ=Gunnar Johansson, GL=Göte Larsson, GN=Göran Nyström, Gni=Gösta Nilsson, HA=Hasse Andersson, HAL=Håkan Alm, H-E fstn=Hartsö-Enskär fågelstation, IA=Ingvar Andersson, IH=Ingmar Holm-Åsen, IL=Ingela Larsson, JE=Johan Ehrlén, JG=Jan Gustafsson, JL=Jan Linder,

Jl=Jörgen Israelsson, Jk=Jan Karlsson, JHö=Jan Högberg, JS=Jan Sjöstedt, JSt=Johan Stenarsson, Jv=Jukka Väyrynen, Jw=Johan Wallin, Kc=Kent Carlsson, Kk=Kjell Karlsson, Lb=Lars Broberg, Lc=Leif Carlsson, Le=Lena Eriksson, Lk=Leif Karlsson, Lkn=Lennart Karlén, LLo=Lars Lordin, Lm=Lennart Magni, Lo=Lars Olausson, LSt=Leif Stål, Lt=Leif Thorsell, Lw=Lennart Wahlén, Ma=Mikael Ackelman, Man=Mats Andersson, Mha=Mats Hannerz, Mj=Mårten Johansson, Mk=Mats Karström, Ml=Mikael Lander, Mn=Mats Nordin, Mvo=Mikael Norén, Mb1=Mats Blomstedt, Ne=Nina Eskilsson, New=Nils-Erik Wallin, Nh=Nicke Helldorf, Pb=Paul Berggren, Peb=Per-Eric Betzholtz, Re=Ragnar Edberg, Rk=Raoul Karlsson, Rli=Roland Lindell, Rs=Roland Staav, Sc=Stefan Clason, Sf=Sten Fredriksson, Sla=Stig Larsson, Söw=Sven-Olof Wahlström, Sp=Snäckviksprojektet, Ss=Stig Strid, Tgp=Torsten Green-Petersen, Th=Tony Haglund, Tn=Terö Niemi, Ts=Thomas Skoglund, Tw=Tage Wahlberg och Åa=Åke Andersson.

REFERENSER

- Karlsson, R. 1984. Strömstaren som häckfågel i Sörmland. - Fåglar i Sörmland 17:37-38.
- Wahlén, L. 1980. Bruna kärrhöken i Sörmland 1979. - Fåglar i Sörmland 13:51-59.

SUMMARY

The annual report above covering 1984 deals with records of rare and less common birds and with interesting occurrence of otherwise common birds in the province of Södermanland, east central Sweden.

Manus inkommet juni 1985.

Hans Pettersson, Hånsta, S-740 33 Vattholma
Kent Carlsson, Ålundavägen 9, S-632 70 Eskilstuna
Johan Ehrlén, c/o Fast, Ringvägen 83, S-116 60 Stockholm
Jan Gustafsson, Sköldvägen 5, S-613 00 Oxelösund
Leif Karlsson, Ringvägen 23A, S-152 00 Strängnäs

Härfågeln vid Mölnbo i oktober.
Foto: Lennart Wahlén

Svensk fågelatlas i Sörmland 1974–1984

Swedish Bird Atlas in Södermanland 1974–1984

Bo Ljungberg

Det riksomfattande fågelatlasprojektet startade 1974. Inventeringarna skulle enligt planerna pågå under tio år. Det insamlade materialet skulle därefter bearbetas och sammanställas till en tryckt bok med kartor och text som noggrant redovisar utbredningen för de i Sverige häckande fågelarterna.

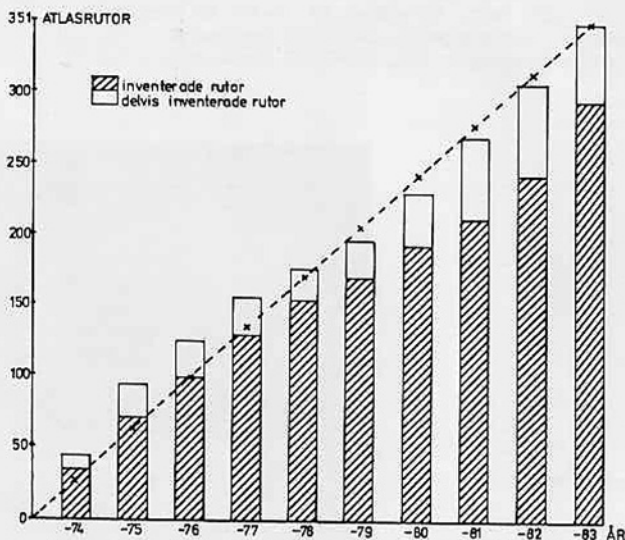
Efter tio års inventeringsarbete stod det klart att vissa delar av Sverige, särskilt i Norrland men även i sydsverige, hade stora ytor oinventerade. Det ansågs därför angeläget att förlänga inventeringsperioden med ytterligare ett år, i synnerhet som stansning av redan insamlat material kunde pågå samtidigt.

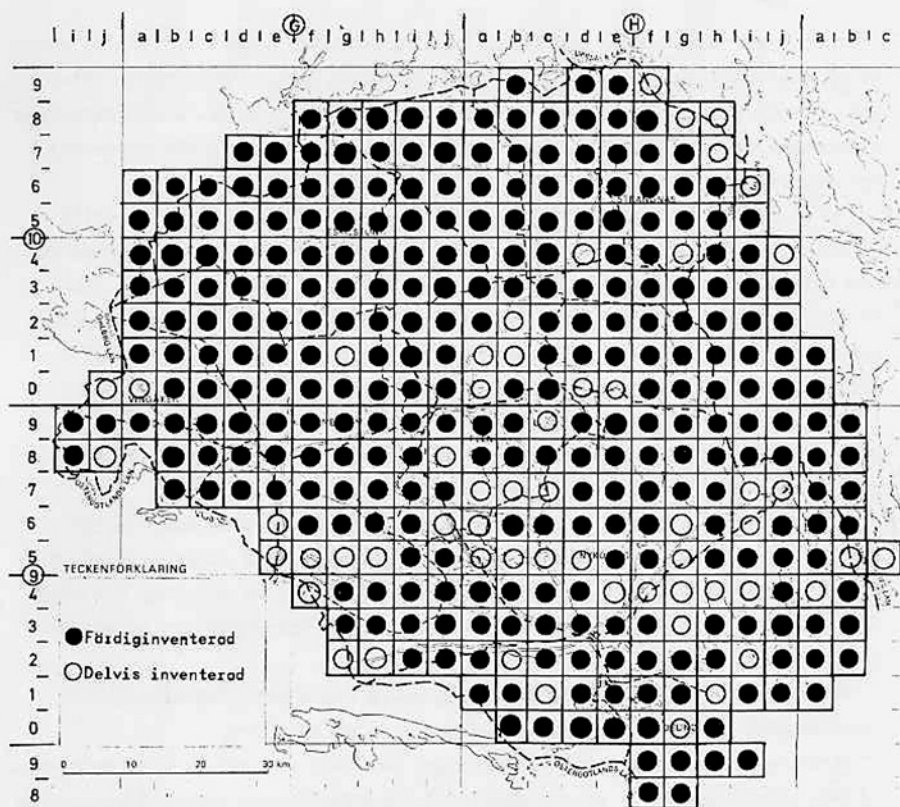
Om allt går bra i fortsättningen kan den svenska fågelatlasboken bli färdig under hösten 1987.

INVENTERINGSARBETE

I Sörmland har inventeringsarbetet fortskridit förhållandevis bra (jämför fig.1). Efter tio års slitsamt arbete i fält har samtliga 351 rutor i vår region blivit inventerade, även om 56 av dessa betraktas som delvis inventerade (se även fig.2).

Figur 1.

Figur 2. Slutresultatet efter tio års atlasarbete i Sörmland.

Under "extraåret" 1984 uppmannades föreningens medlemmar att göra kompletteringar i såväl färdiga som delvis inventerade rutor. Efter nämnda fältsäsong inrapporterades drygt 1250 observationer av häckningskriterier från ett stort antal arter och rutor i Sörmland. Så många kompletteringar hade inte rapporterats in under något av de föregående åren.

Antalet inventerare som deltagit i det sörmländska fågelatlasarbetet har under dessa elva år varit omkring 150 personer. Några har varit med under hela inventeringsperioden, medan andra gjort stora insatser under något eller några av åren. I det totala inventeringsmaterialet ingår även uppgifter från vissa fågelinventeringar som utfördes i början av 1970-talet strax innan fågelatlasprojektet officiellt startade.

INVENTERINGRESULTAT

Från och med nästa nummer av Fåglar i Sörmland avser jag att inleda en redovisning av samtliga arters utbredning i Sörmland. Vissa sällsyntare arter kommer dock inte att redovisas i detalj av förklarliga skäl. Nedan redovisas i Appendix en totallista över de högsta häckningsindicierna för varje art som noterats i regionen.

Om vi liksom tidigare anser att kriterierna 11-20 innebär säkerställd häckning, så har detta konstaterats för 163 arter. Denna summa kan jämföras med det antal arter som kan fås fram ur en tabell i Sveriges fåglar (SOF 1978). Av tabellen framgår att 148 arter (inkl. havsörn) anses som regelbundet häckande i landskapet Södermanland. Dessutom har 19 arter tillfälligt häckat i landskapet under perioden 1961-75. Under fågelatlasarbetet i sörmlandsregionen, som motsvarar ungefär landskapet Södermanland med undantag av Södertörn, har samtliga av de ovan nämnda "regelbundna häckfåg-larna" konstaterats häcka med undantag av bergand.

Bland de "tillfälliga häckfåg-larna" har nio av de nitton arterna inte med säkerhet kunnat verifieras som häckare under den tid atlas-arbetet pågått. De arter som saknas är gråhakedopping, svarthalsad dopping, blå kärrhök, stenfalk, kornknarr, brushane, kentsk tärna, jorduggla och halbands-flugsnappare.

Å andra sidan har alfågel, dvärgmå, svart röstjärt, flodsångare, trastsångare och gråsiska uppnått kriterie 11 eller högre.

Ovan redovisade arter och grupperingar bör dock tas med en viss nypa salt, då det säkerligen finns en del brister i inventeringsmaterialet. Rimligen är emellertid felen försumbara för samtliga vanligare arter. Liknande problem torde gälla även för andra fågelatlas-regioner.

När det gäller antalet säkra häckare i andra regioner, kan nämnas att man i upplandsregionen (486 rutor) funnit 177 arter med kriterie 11-20. Motsvarande för östergötlandsområdet (529 rutor) var 179 arter. I Tjust-området (269 rutor) i norra Kalmar län, fann man 154 arter med kriterie 10-20. Enligt Sveriges fåglar har såväl Uppland som Östergötland fler regelbundet häckande arter än Södermanland.

Artrikedomen i Uppland kan förklaras med att några norrlands-arter har sina sydligaste utpostlokaler där. I Östergötland hyser bl.a. sjön Tåkern några exklusiva våtmarksarter som inte finns i vare sig Uppland eller Södermanland. I vår region finns just inga fågelarter som har sina nord- eller sydgränser. Inte heller har vi några för landskapet "unika" arter likt Östergötland.

AVSLUTNING

Nu när inventeringsfasen i fågelatlasprojektet är över, vill jag passa på att tacka alla som på olika sätt hjälpt till i arbetet. Inte minst vill jag rikta ett tack till Sörmlands naturvårdsförbund, som lämnat ekonomiska bidrag för att stimulera inventerarna att slutföra inventeringen.

LITTERATUR

- Edholm, M. 1984. Svensk fågelatlas i Uppland. - Fåglar i Uppland 11: 54-60.
- Holmbring, J.-Å. 1985. Det östgötska atlasarbetet - en slutsummering. - Vingspegeln 4:33-39.
- Ljungberg, B. 1983. Svensk fågelatlas i Södermanland 1982. - Fåglar i Sörmland 16:23-37.
- SOF. 1978. Sveriges fåglar.
- Wester, S. 1983. Svensk fågelatlas i Tjust 1974-83. - Tjustornitologen 4:87-130.

SUMMARY

This paper is a short summary of the Swedish Bird Atlas work in the province of Södermanland, east central Sweden, during 1974-84. It will be followed by more results presented in this journal later on.

Manus inkommet december 1985.

Bo Ljungberg, Strindbergsgatan 17, S-611 37 Nyköping

Appendix.

(Forts. på
nästa sida)

Nr	Art	Indic	Nr	Art	Indic	Nr	Art	Indic
001	Storlom	20	033	Sädgås	1	065	Fasan	20
002	Smålom	2	034	Kanadagås	20	066	Trana	20
003	Skäggdopping	20	035	Knölsvan	20	067	Vattenrall	20
004	Gråhakedopp	5	036	Sångsvan	20	068	Småfl sumph	13
005	Svarthake	20	037	Kungsörn	*1	069	Dvärgsumphöna	
006	Svarthals	2	038	S skrikörn		070	Mindre sumph	5
007	Smådopping	16	039	Ormvråk	20	071	Kornknarr	6
008	Storskarv	1	040	Fjällvråk	1	072	Rörhöna	20
009	Häger	20	041	Sparvhök	20	073	Sothöna	20
010	Rördrom	20	042	Duvhök	20	074	Strandskata	20
011	Svart stork	2	043	Glada	*2	075	Tofsvipa	20
012	Gräsand	20	044	Brun glada	*	076	S strandpip	18
013	Kricka	20	045	Havsörn	*20	077	M strandpip	20
014	Arta	13	046	Bivråk	20	078	Svartb strand	
015	Snatterand	20	047	Brun kärrhök	20	079	Fjällpipare	
016	Blåsand	4	048	Blå kärrhök	2	080	Ljungpipare	1
017	Stjärtand	20	049	Stäpphök		081	Roskari	20
018	Skedand	20	050	Ångshök	*2	082	Enkelbeckasin	20
019	Bergand	5	051	Fiskgjuse	20	083	Dubbelbeckas	
020	Vigg	20	052	Lärkfalk	20	084	Dvärgbeckasin	1
021	Brunand	20	053	Pilgrämsfalk	*	085	Morkulla	20
022	Knipa	20	054	Jaktfalk	*	086	Storspov	20
023	Alfågel	18	055	Stenfalk	2	087	Småspov	1
024	Svarta	20	056	Aftonfalk		088	Rödspov	1
025	Sjöorre	2	057	Tornfalk	20	089	Myrspov	*
026	Ejder	20	058	Dalripa		090	Skogssnäppa	20
027	Småskrake	20	059	Fjällripa		091	Grönbena	5
028	Storskrake	20	060	Orre	20	092	Drillsnäppa	20
029	Salskrake	4	061	Tjäder	20	093	Rödbena	20
030	Gravand	13	062	Järpe	20	094	Svartsnäppa	2
031	Grågås	20	063	Rapphöna	13	095	Gluttsnäppa	3
032	Fjällgås		064	Vaktel	5	096	Skårnsnäppa	

Nr	Art	Indic	Nr	Art	Indic	Nr	Art	Indic
097	Mosnäppa		151	Spillkråka	20	205	Trädgårdssång	20
098	Kärrensäppa	2	152	Göktyta	20	206	Törnsångare	20
099	Myrsnäppa		153	Tofslärka		207	Artsångare	20
100	Brushane	6	154	Trädlärka	20	208	Lövsångare	20
101	Skärfläcka		155	Sånglärka	20	209	Gransångare	5
102	Smaln simsn		156	Berglärka		210	Grönsångare	20
103	Fjälllabb		157	Ladusvala	20	211	Lundsångare	
104	Labb	20	158	Hussvala	20	212	Nordsångare	
105	Havstrut	20	159	Backsvala	20	213	Kungsfågel	20
106	Silltrut	20	160	Sommargylling	3	214	Grå flugsn	20
107	Gråtrut	20	161	Korp	20	215	Sv-vit flugsn	20
108	Fiskmås	20	162	Kråka	20	216	Halsbandsflug	3
109	Dvärgmås	13	163	Råka	5	217	Mindre flugsn	13
110	Skrattmås	20	164	Kaja	20	218	Järnsparv	20
111	Tretåig mäs		165	Skata	20	219	Ångsfiplärka	
112	Svarttärna	4	166	Nötkråka	20	220	Påltfiplärka	3
113	Skränttärna	20	167	Nötskrika	20	221	Trädpiplärka	20
114	Fisktärna	20	168	Lavskrika		222	Rödstr pipl	
115	Silvertärna	20	169	Stjartmes	20	223	Skärpiplärka	20
116	Småtärna		170	Talgoxe	20	224	Sädesärkla	20
117	Kentsk tärna		171	Blåmes	20	225	Gråärkla	3
118	Tordmule	20	172	Svartmes	20	226	Gulärkla	20
119	Sillgrissla	20	173	Tofsmes	20	227	Sidenssvans	4
120	Tobisgrissla	20	174	Lappmes		228	Varfågel	2
121	Lunnefågel		175	Entita	20	229	Törnskata	20
122	Tamduva	20	176	Talltita		230	Stare	20
123	Skogsduva	20	177	Nötväcka	20	231	Stenknäck	20
124	Ringduva	20	178	Pungmes		232	Grönfink	20
125	Turturduva	1	179	Trädkrypare	20	233	Steglits	20
126	Turkduva	20	180	Strömstare	20	234	Grönsiska	20
127	Gök	20	181	Gärdsmyg	20	235	Hämpling	20
128	Tornuggla	*	182	Dubbeltrast	20	236	Gräsiska	13
129	Berguv	*20	183	Björktrast	20	237	Snösiska	
130	Fjälluggla		184	Tältrast	20	238	Vinterhämpl	1
131	Hökuggla	2	185	Rödvingetrast	20	239	Gulhämpling	
132	Sparvuggla	20	186	Ringtrast	1	240	Domherre	20
133	Kattuggla	20	187	Koltrast	20	241	Rosenfink	20
134	Slaguggla		188	Stenskvätta	20	242	Tallbit	
135	Lappuggla	*	189	Buskskvätta	20	243	M korsnäbb	20
136	Hornuggla	20	190	Svart rödstj	13	244	S korsnäbb	20
137	Jorduggla	5	191	Rödstjärt	20	245	Korsnäbb sp	
138	Päruggla	20	192	Näktergal	20	246	Bändelkosnäbb	
139	Nattskärna	18	193	Blåhake	1	247	Bofink	20
140	Tornsvala	20	194	Rödhake	20	248	Bergfink	18
141	Kungsfiskare	16	195	Skåggmes	2	249	Gulsparv	20
142	Blåkråka	1	196	Gräshoppsång	13	250	Kornsparv	
143	Härfågel	3	197	Flodsångare	13	251	Ortolansparv	16
144	Gröngöling	20	198	Trastsångare	16	252	Videsparv	
145	Gråspett		199	Rörsångare	20	253	Dvärgsparv	
146	S hackspett	20	200	Kärrensångare	16	254	Sävsparv	20
147	Vitr hacksp		201	Sävsångare	20	255	Lappsparv	
148	M hackspett	20	202	Härmsångare	20	256	Snösparv	
149	Mellanspett		203	Svarthätta	20	257	Gråsparv	20
150	Tret hacksp	20	204	Höksångare	20	258	Pilfink	20

HACKNINGSDICIER

- Obs under häcktid
- Obs under häcktid och i lämplig häckbiotop
- Sjungande hane eller andra häckningslåten
- Par i lämpl häckbiotop
- Permanent revir
- Spel och lekar, parn.
- Besök vid sannol bopl
- Upprörd, varnande för ungar el ägg i närheten
- Adult med ruvfläckar
- Bodygge, grävning eller utackande av bohål
- Avledningsbeteende, spelar skadad
- Använt bo påträffat
- Nyigen flygga ungar eller dummar
- Ad in/ut, till/från bo på sätt som visar att boet är bebott (höga bon, bohål, otillgängliga bon)
- Ad med ekrementssäcker
- Ad med föda åt ungar
- Aggskal påträffade
- Bo där ad setts ruvande
- Bo där ungar hörts
- Bo där ägg el ungar setts

Snögräs	1
Busksångare	3

Fåglar vid Söderfjärden 1984

Bird Report from Söderfjärden 1984

Lars Broberg

Denna årsrapport inleder en serie som kommer att redovisa intressantare fågelobservationer och andra händelser av betydelse för fågellivet vid Söderfjärden i Mälaren. För någon eller några aktuella arter görs utförliga sammanställningar och tillbakablickar. I denna första rapport behandlas trastsångaren.

FÄLTARBETE

Söderfjärdens fågelfauna har varit välbevakad sedan 1940 bl.a. genom egen fältaktivitet. Flera år har antalet egna exkursionsdagar uppgått till över 100 (1984 = 132 dagar). Lokalen besöks också regelbundet av andra ornitologer, bl.a. av medlemmar i Ornitologiska Klubben i Eskilstuna. I den mån viktigare observationer kommit till min kännedom, antingen direkt eller via Lrk Sörmland, inarbetas dessa i årsrapporterna.

UNDERSÖKNINGSOMRÅDE

Undersökningsområdet har omfattat hela fjärden med gräns i norr vid färjeläget vid Björsundet eller, sedan december 1983, vid den nya vägbron strax söder om färjeläget. Bassängens areal uppgår till 25 km². I artlistan har medtagits observationer av alla arter som påträffats vid fjärden eller i dess omedelbara närhet (högst 1 km från strandlinjen).

PROJEKT

Flera långsiktiga egna specialarbeten pågår:

- revirkartering av rördrom, årligen sedan 1945
- totalinventering av brun kärrhök, sedan 1968
- häckfågeltaxering på Strands koholme (10 ha), sedan 1970
- vinterfågelräkning utmed Strands ås, sedan 1974
- vassfågelfångst och ringmärkning under augusti-september (inom projekt blåhake), sedan 1981.

Dessutom har mycket arbete lagts ner på Atlas-projektet. Samtliga åtta Atlas-ytor, som berör undersökningsområdet, har totalinventerats 1974-1984. Detta gäller ytorna Fiholm, Helgarö, Jäder, Strand, Vansö (huvudansvarig Leif Karlsson), Ekorneberg (Joel Larsson), Sarva och Härad.

NAMNGIVNING

Namngivningen på den gällande topografiska kartan (och andra moderna kartor) är Sörfjärden. Här används av mig konsekvent det gamla namnet Söderfjärden (som på sürmländska må uttalas "Sörfjärn"). Namnet är inarbetat i fågelsammanhang och ingår t.ex. i beteckningen för det reservat som åren 1968 och 1975 avsattes inom fastigheterna Stränd och Snopptorp (= Söderfjärdens naturreservat).

NYTT FÅGELSKÄR

Samtliga öar och hulmar i Söderfjärden är beväxade med buskar och träd. Det har länge varit ett önskemål att kalhugga några av de mindre och fritt liggande holmarna för att tillskapa häckningsmöjligheter för måsar och tärnor. Ett intressant och lyckat experiment kunde utföras 1984 då Svavelgrundet under vintern rensades från högre vegetation, huvudsakligen al och pil (arbetslag: Kaj Sjunnesson m fl). Holmen, som är 52 meter lång och består av blockmorän, koloniserades snabbt av bl.a. gråtrut (2 par), fiskmåsar (10 par), skratmåsar (10 par) och fisktärnor (15 par). De skratmåsar som slog sig ner på det nya fågelskåret var de första häckande skratmåsarerna i fjärden på 10 år! Bosättningen kommer att följas de närmaste åren.

Svavelgrundet i januari 1984

Foto: Lars Broberg

..... och efter kalavverkningen i februari - ett blivande fågelskär.
Foto: Lars Broberg

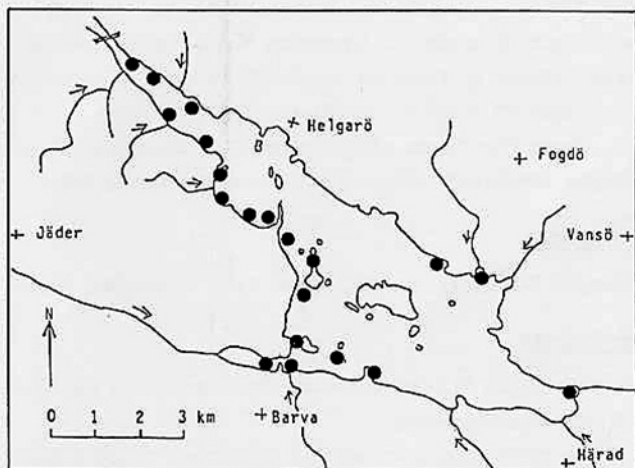
OBSERVATIONER

Följande artförteckning omfattar de mer intressanta observationerna under 1984. När inget annat anges har observationerna gjorts av författaren.

Ny art för området under 1984 var roskarl, varmed antalet säkert observerade arter under perioden 1940-1984 uppgår till 206.

RÖRDROM *Botaurus stellaris*

1984 var ett bra år för rördrom. Antalet tutande hanar ökade från 14 (1983) till 20 (fig 1), vilket är över genomsnittet för närmast föregående tioårsperiod ($\bar{x}=16,8$ 1974-1983). Bästa år är dock fortfarande 1978 med 28 hanar.

Figur 1. Stationära rördromhanar i Söderfjärden 1984 (n=20). (Localities of booming male Bitterns, *Botaurus stellaris*, in Söderfjärden in 1984.)

Vårens första rördrom sedd 25.3, men äldre spår i snö visade att något ex varit på plats åtminstone 1-2 dagar tidigare. Revirläten hörda 5.4 - 29.6. Provianteringsflygningar i maj-juli tydde på minst åtta honor med ungar. Under perioden 26.8 - 14.9 noterades kvällsflygande drommar vid sex tillfällen över de sydvästra vassarna. Ett sent exemplar sågs flygande i Kinglötvikens 18.11 i samband med begynnande isläggning.

HÄGER Ardea cinerea

Observationer vår-sommer-höst har ökat markant under 1970-talet. Första säkra häckningarna skedde 1983 (ett par med 5 ungar) och 1984 (två par med 4 resp minst 2 ungar). Än så länge rör det sig om singelhäckningar.

KNÜLSVAN Cygnus olor

Vid Strand uppehöll sig ett par med två grå och två vita ungar. På samma lokal sågs 1983 ett par med en grå och tre vita ungar. Sådana "polska svanar" har tidigare observerats endast en gång: Ett par med tre ungar, troligen alla vita, i Kinglötvikens 3.8.75.

SÅNGSVAN Cygnus cygnus

Två ex vid Koholmen 10.5. En ropande vid Lindholmarna 26.8.

Tillfälliga sommarobservationer under de senaste tio åren gäller sannolikt besök av lokala särmländska fåglar. Häckning sker bl.a. i en av fjärdens källsjöar, men tycks ännu inte vara aktuell ute i själva Söderfjärden.

GRÅGÅS Anser anser

Sex kullar med totalt 30 ungar vid Snopptorp 14.6. Första dunungarna sedda redan 19.5. Under hösten en flock på drygt 100 ex utanför Strand 2.9.

Arten häckar sedan 1977 och är nu väletablerad. Troligen 10-15 par i hela fjärden och därmed för första gången något fler häckande par av grågås än av den tidigare etablerade kanadagåsen (första häckning 1965).

ÅRTA Anas querquedula

Ett par vid Kinglöt 9.5 (Leif Carlsson) och 1 par i Örsundet 10.5.

SKEDAND Anas clypeata

Två hanar och en hona vid Strand 12.5 (Leif Carlsson). Ett par vid Snopptorp 21.4-15.5, troligen häckande.

Både åрта och skedand uppträder normalt endast med några enstaka par årligen.

Den första röddrommen kom innan vintern var slut ...
Foto: Lars Broberg

SALSKRAKE Mergus albellus

Ett par i Örsundet 15.4.

HAVSÖRN Haliaeetus albicilla

Ett ex Kinglötsudde 17.3.

BRUN KÄRRHÖK Circus aeruginosus

Efter en mångårig långsam ökning minskade beståndet mellan 1982 och 1984 från 17 till 10 par. Detta är ett markant trendbrott! Av de 10 paren lyckades 9 par med häckningen och producerade 25 ringmärkningsstora ungar.

FISKGJUSE Pandion haliaetus

Två par genomförde lyckad häckning. Båda paren häckade i grenar som tidigare topphuggits för att bereda underlag för fiskgjusbo.

Arten häckar med 1-3 par årligen, dessutom fiskar dagligen andra gjusar från bosättningar söder och norr om fjärden.

TORNFALK Falco tinnunculus

Ett skadat ex vid Snopptorp 28.7, troligen kolliderat med ledning.

Senaste kända häckning på ön Kullen 1982.

VATTENRALL Rallus aquaticus

Under vassfågelfångsten med nät i Örsundet fångades den 7-8.9 två fortfarande huvudsakligen svarta dunungar ur en sen kull. Äggläggningen beräknas ha skett i första veckan av augusti.

SMÅFLÄCKIG SUMPHÖNA Porzana porzana

Ingen hörd spela, men ett ex nätfångat och ringmärkt i Örsundet 28.8.

Ytterligare ett ex (ej ringmärkt) sågs vid nätplatsen 6.9.

STRANDSKATA Haematopus ostralegus

På stenar invid det nya fågelskäret Svavelgrundet uppehöll sig 4 ex den 3.6.

DVÄRGBECKASIN Lymnocyptes minimus

En nätfångad och ringmärkt i Örsundet 16.9. Detta är tredje året i rad som ett ex fångats i september på denna lokal. I övrigt inga iakttagelser.

STORSPOV Numenius arquata

Inventeringsart i Sörmland 1984. Några få par framhärdar fortfarande i mar-

kerna runt Söderfjärden. Tre revir i Jäder (Idö, Snopptorp och Fiholmsby) och ett i Vansö (Nyby). Det senare med bofynd på kornfält (Birger Andersson).

ROSKARL Arenaria interpres

Ett ex i spelflykt vid Svavelgrundet 23.5. Ny art.

DVÄRGMÅS Larus minutus

En ungfågel (2K) bland skrettmåsar vid Plångsta 3.6.

SKRATTMÅS Larus ridibundus

Nyetablering på Svavelgrundet av 10 par. Detta är första häckningarna sedan den stora kolonin vid Lindholmarna försvann för tio år sedan. I denne koloni, som funnits på samma plats åtminstone sedan 1940 och som tidvis varit en av landskapets största på upp till 1500 par, upphörde häckningarna 1974 i och med att de sista två paren då definitivt gav upp.

SVARTTÄRNA Chlidonias niger

Ett par utanför Plångsta 14.6. Den enda tidigare observationen är gjord på samma lokal sommaren 1948 (Svante Pohlstrand).

HÖKUGGLA Surnia ulula

Ett stationärt ex vid Vålnäs ca 1.12.83 - 5.3.84 (Kaj Sjunnesson).

Föregående stora invasionsår sågs ett ex vid Lappen 10.12.75 (Sten Linder-Aronson).

NATTSKÄRRA Caprimulgus europaeus

Inventeringsart i Sörmland 1984. Ett ex sett vid Plångsta i början av augusti (Svante Pohlstrand) och en hona på Sundkarlsbacken 4.9. Inga observationer av spelande fåglar.

STRÖMSTARE Cinclus cinclus

Ett ex vid den forsande bäcken vid Lilla Eksågg 26.12.

NÄKTERGAL Luscinia luscinia

Revir med sjungande näktergal inprickas örligen på karta. Årets resultat blev 51 sjungande hanar från den 12.5. Alla tidigare säkra revir har inte inventerats varför totala antalet är betydligt högre, sannolikt 80-100.

BLÅHAKE Luscinia svecica

Nätfångsten i Örsundet gav 86 ex under perioden 18.8-22.9 (totalt 296 ex

höstarna 1981-1984). Blåhaken blev 1984 femte vanligaste arten i vassarna efter rörsångare, sävsparv, lövsångare och blåmes.

GRÄSHOPPSÅNGARE Locustella naevia

Sju hörda från 11.5. En varnande fågel hörd i juni på ännu en lokal.

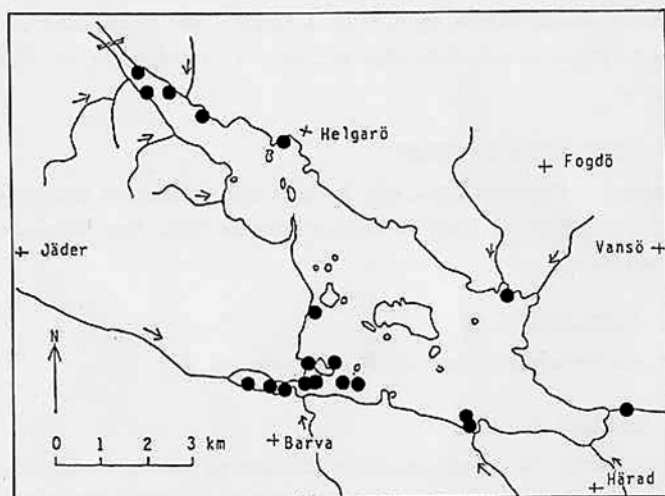
TRASTSÅNGARE Acrocephalus arundinaceus

Två sjungande i Lappen 28.5-8.7. Den ena, som uppehöll sig strax intill badplatsen i Örsundet, visade sig vara ringmärkt och infångades med hjälp av nät och bandspelare. Fågeln var märkt som bounce i Tåkern föregående år:

STOCKHOLM

3.149.848 pull 05.07.83 Hov, Tåkern 58.22 N/14.54 E, Östergötland
06.06.84 Örsundet, Söderfjärden 59.23 N/ 16.48 E, Sörml.
(kontrollerad, 2K+ hane, vinge 97 mm)

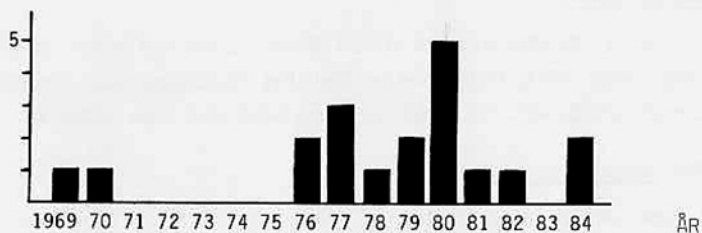
Trastsångaren är en sen invandrare i Söderfjärden. Första hördes 1969, och sedan 1976 är den hörd varje år utom 1983. Bästa året var 1980 med 5 sjungande hanar. Totalt har 19 ex hörts 1969-1984 (fig. 2 och 3), alla mellan 28.5 och 9.7. Utöver fynd av sjungande fåglar så nätfångades och ringmärktes en ungfågel i Örsundet 15.8.82. Någon häckning har ännu inte konstaterats.

Figur 2. Lokaler med sjungande trastsångare i Söderfjärden 1969-1984 (n=19).

(Map showing localities where singing males of Great Reed Warbler, *Acrocephalus arundinaceus*, have been found during 1969-1984.)

ANTAL

Figur 3. Antalet sjungande trastsångare per år i Söderfjärden 1969-1984.

(Annual number of singing Great Reed Warbler, *Acrocephalus arundinaceus*, in Söderfjärden.)

Följande observationer av trastsångare är kända, samtliga publicerade i Fågelrapporter i Vår Fågelvärld (VF) eller i Fåglar i Sörmland (FiSrm):

1969-05-28 - 05-30	1	sjungande	Idöholme V	(LB,LS,SG i VF 30:146)
1970-06-02 - 06-08	1	"	Näsbyholm	(LB,LK i VF 30:255)
1976-06-23	1	"	Fiholm	(LB i FiSrm 10:36)
06-25	1	"	Örsundet	(YL i "-")
1977-06-04	1	"	Storängen N, H-ö	(LB i FiSrm 11:15)
06-12	1	"	Eksågg	(LB i "-")
06-28	1	"	Bergshammar	(LB i "-")
1978-06-21	1	"	Eksågg	(VH i FiSrm 12:15)
1979-06-13 - 06-20	2	"	Lindholmarna	(LB i FiSrm 13:14)
1980-05-31 - 06-28	1	"	Idöholme NO	(LB i FiSrm 14:56)
05-05 - 06-09	1	"	Helgaröbadet	(LB i "-")
06-05 - 06-18	1	"	Koholmen SSV	(LB i "-")
06-16	1	"	Stjärnholm	(LB i "-")
07-04	1	"	Storängen S, H-ö	(LB i "-")
1981-06-04 - 07-09	1	"	Lappen S	(LB i FiSrm 15:62)
1982-05-29, 06-15	1	"	Örsundet	(LB,PGH i FiSrm 16:55)
08-15	1	1K ringm.	"-	(LB i "-")
1984-05-28 - 07-08	2	sjungande	Lappen Ö	(LB i FiSrm 18:17)

Rapportörer: LB = Lars Broberg, LK = Leif Karlsson, LS = Leif Sandgren, PGH = Per-Göran Högman, SG = Svante Gustavsson, VH = Valde Holmgren och YL = Yngve Lindblom.

RÅKA *Corvus frugilegus*

En ad vid Plångsta 25.6 (Håkan Pohlstrand), 1 ad vid Askare i början av oktober (Svante Pohlstrand), 1 ex Strand 15.12 och 1 ad Eksågg 23.12.

Arten rimligen årlig förbisträckare vår och höst, men inga egna observationer tidigare i undersökningsområdet.

KORP Corvus corax

Ännu inga bevis för häckning vid Söderfjärden, trots att arten observerats regelbundet sedan 1973. Misstanke om häckning föreligger dock inom två områden (Vansö och Barva). En flock om 11 ex sedd 16.9 över Idöholme.

ROSENFINK Carpodacus erythrinus

Hörd på fyra lokaler under juni.

SUMMARY

The bird fauna in Söderfjärden, a part of Lake Mälaren in east central Sweden, has been studied since 1940. This annual report, covering 1984, deals with records of some breeding birds and some rare and less common birds. The number of species observed 1940-1984 is 206.

The Bittern Botaurus stellaris and the Marsh Harrier Circus aeruginosus have good populations in the area and have been specially studied for many years. The best year for the Bittern was 1978 with 28 booming males, also 1984 was a good year with 20 males (see Fig.1). The Marsh Harrier has shown an increasing trend in the last decade, to a maximum of 17 pairs in 1982. But now the trend seems to be broken and in 1984 there were only 10 pairs.

The Great Reed Warbler Acrocephalus arundinaceus is a late immigrant (first record 1969). Between 1969 and 1984 a total of 19 singing males has been found (see Fig.2 and 3). One of the two males in 1984 was ringed 1983 as a nestling in Lake Tåkern about 160 km SW Söderfjärden (recaptured by use of a taperecorder and a mistnet).

Manus inkommet mars 1995.

Lars Broberg, Domprostgränd 10, S-152 00 Strängnäs

Fågelmorgon.

Foto: Karl-Erik Häger

Snatterand, åрта och skedand i Sörmland

Gadwall *Anas strepera*, Garganey *Anas querquedula* and Shoveler *Anas clypeata* in Sörmland

Johan Ehlén

Förekomsten av snatterand, åрта och skedand i Sörmland är rätt dåligt känd, och inga större undersökningar eller inventeringar har gjorts.

Snatteranden anges inte som årlig häckfågel i rapportområdet, varken av Nord (1977) eller i Sveriges fåglar (SOF 1978). Arten har dock av allt att döma expanderat under senare år.

Årtan anges i Sveriges fåglar som sparsam till sällsynt häckare i västra Sörmland, men med en lucka i utbredningsområdet i östra Sörmland. Nord uppskattade det häckande beståndet i rapportområdet till 60 par, baserat på uppgifter från främst Hallbosjön.

Skedanden häckar enligt Sveriges fåglar tämligen allmänt till sällsynt i hela Sörmland. Nord uppskattade det sörmländska beståndet till 400 par.

Hur väl stämmer då dessa uppgifter med de observationer som gjorts under senare år?

Nytt material

Det material som finns, utgörs dels av inventeringar gjorda i samband med projektet Svensk Fågelatlas, dels av observationer som inkommit årligen till den lokala rapportkommittén.

Resultatet av atlasarbetet kommer att redovisas separat, och följande sammanställning baseras enbart på det material som rapporterats till Lrk Sörmland.

För snatteranden finns uppgifter ända sedan mitten av 60-talet och från hela året. Observationer av åрта och skedand började dock inte rapporteras regelbundet förrän 1977 (förmodligen bedömdes de tidigare som ej alltför ovanliga). För åрта har begärts in uppgifter för hela året, men för skedand endast under "häckningstid". Detta betyder troligen att, förutom alla höstobservationer, en del observationer från tidig vår saknas. Därigenom försvåras jämförelser mellan arterna.

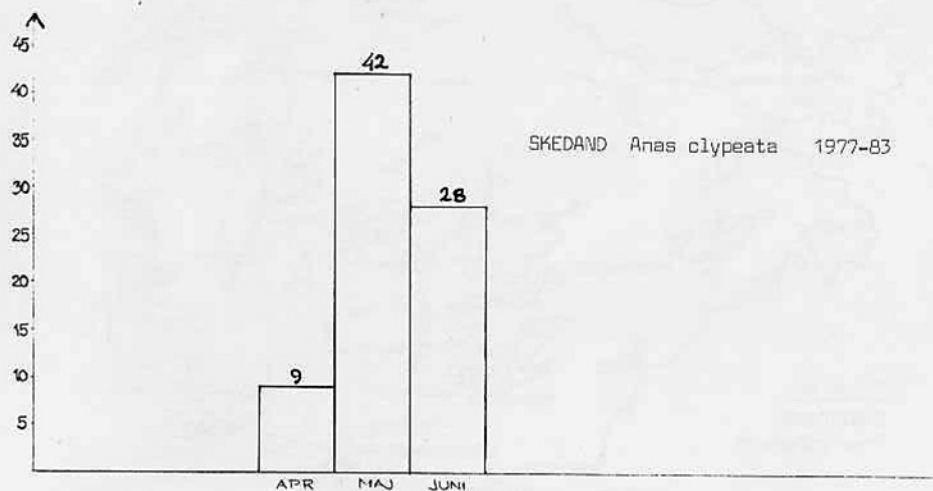
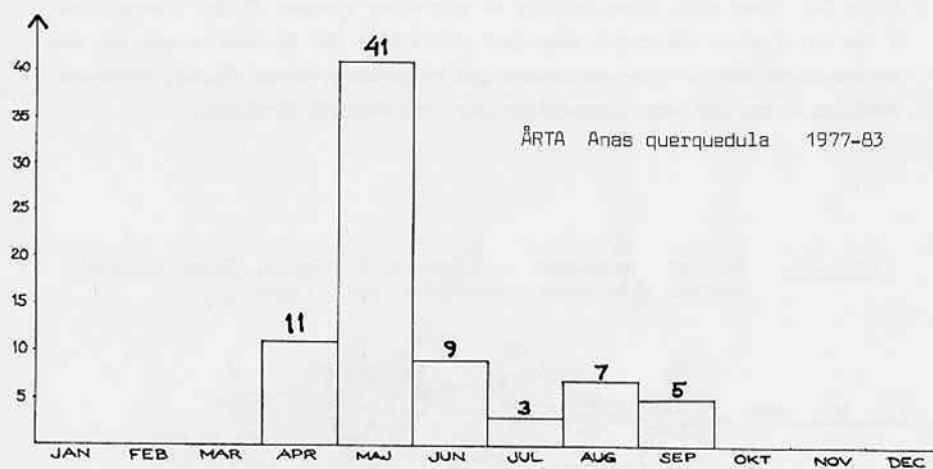
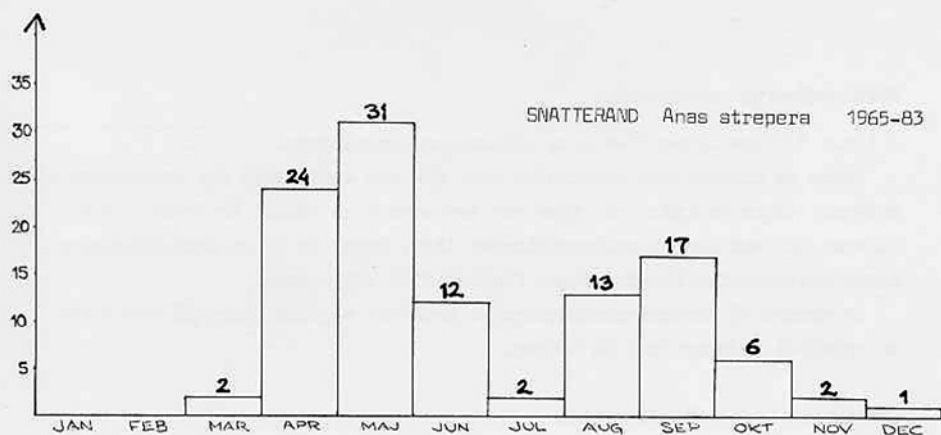
I tabell 1 ingår samtliga observationer av snatterand 1965-1983, för åрта samtliga observationer 1977-1983 och för skedand de observationer som gjorts under april-juni åren 1977-1983.

År (Year)	Snatteband (Gadwall)		Årta (Garganey)		Skedand (Shoveler)	
	Obsar /	Antal ex	Obsar /	Antal ex	Obsar /	Antal ex
1965	2	2	-	-	-	-
66	0	0	-	-	-	-
67	1	2	-	-	-	-
68	1	2	-	-	-	-
69	3	6	-	-	-	-
70	4	11	-	-	-	-
71	2	5	-	-	-	-
72	4	15	-	-	-	-
73	5	10	-	-	-	-
74	1	1	-	-	-	-
75	2	4	-	-	-	-
76	5	44	-	-	-	-
77	10	34	11	23	8	16
78	1	2	11	24	12	38
79	9	26	10	13	10	23
80	16	30	6	12	17	35
81	15	36	7	10	7	14
82	12	28	6	9	6	7
83	15	28	19	32	12	18

Tabell 1. Rapporterade observationer av snatteband, årta och skedand från Lrk Sörmlands arkiv. Beträffande skedanden är observationerna enbart från april-juni, för snatteband och årta från hela året.

Snattebandhånen är svartgumpad och grå, men ändå så vacker!
Foto: Karl-Erik Häger

Figur 1. Diagrammen visar det månadsvisa uppträdandet för snatterand (1965-1983), årta (1977-1983) och skedand (1977-1983, endast april-juni).

Såsongsmässigt uppträdande

I figur 1 visas respektive arts månadsvisa uppträdande.

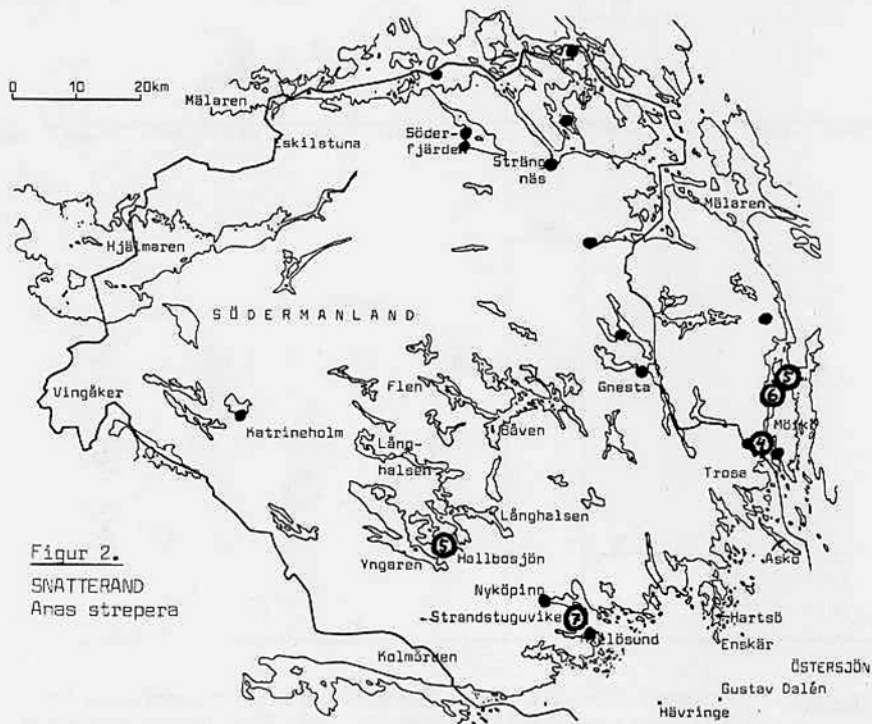
Trots de brister som materialet har, kan man konstatera att snatteranden anländer något tidigare på våren och ses senare på hösten än årtan. Detta stämmer väl med övervintringsområdenas läge, årtan är ju en tropikflyttare medan snatteranden huvudsakligen flyttar till västeuropa.

De mycket få höstobservationerna av årtan kan möjligen bero på att arten är relativt svårupptäckt på hösten.

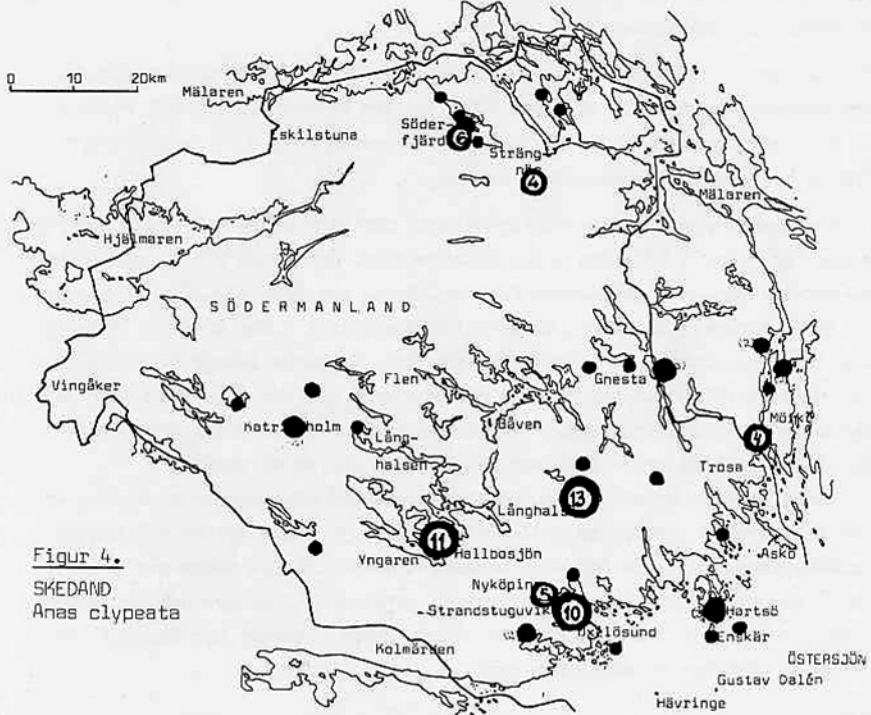
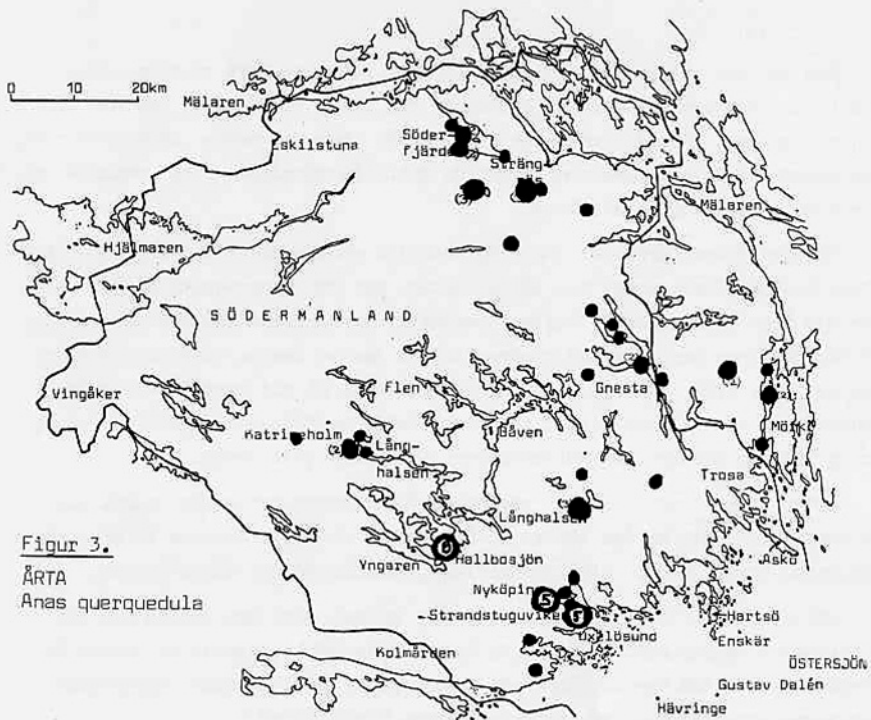
Utbredning under häckningstiden

Figur 2-4 visar alla observationer av par eller ensamma fåglar (hanar utom i fem fall) under månaderna mars-juni 1977-1983. Det är dock säkert så, att en betydande del av observationerna gäller genomflyttande fåglar, eftersom samtliga arter har häckningsområden nord och nordost Sörmland.

Figur 2-4. Antalet observerade individer av snatterand, årtan respektive skedand från samma tidsperioder som i figur 1.

Figur 2.
SNATTERAND
Anas strepera

Som vanligt gäller för denna typ av redovisningar, att de både visar fåglarnas och ornitologernas förekomst. Med denna reservation kan man dock konstatera att utbredningsbilden visar stora likheter mellan de tre arterna. Så saknas t.ex. observationer under de aktuella månaderna i de centrala och nordvästra delarna av Sörmland.

Snattherandens förekomst under de aktuella månaderna är koncentrerad till fyra huvudområden, varav tre längs kusten, där den observerats minst fem av de sju åren: norra Mörkö, Tullgarnområdet, Strandstuguviken och Hallbosjön. I övrigt finns bara enstaka observationer. Sex av dessa, varav en parning, kommer dock från lokaler vid Mälaren. Med tanke på att artens kärnområde sedan lång tid tillbaka legat i Upplandsdelen av Mälaren, verkar en spridning till de sörmländska Mälärvikarna ligga nära till hands.

Årtan finns framför allt i rapportområdets södra och östra delar, vid kusten samt i ett område väster om Strängnäs. Från tre lokaler är den rapporterad under fem år: Strandstuguviken, Hallbosjön och Söderfjärden.

För skedanden är bilden likartad, det är dock värt att notera att den förekommer regelbundet även i skärgården under häckningstid. Skedanden är rapporterad minst fem av åren från fem lokaler: Tullgarnsnäs, Hartsjärpelagen, Strandstuguviken, Hallbosjön och Söderfjärden.

Nuvarande populationsstorlek

Det är mycket svårt att utifrån rapportmaterialet dra några slutsatser om det häckande beståndets storlek. För alla tre arterna gäller att häckning är svår att konstatera. Under 1977-1983 rapporterades 1, 0 resp 2 häckningar för de tre arterna i ovan nämnd ordning.

Av rapporterna att döma verkar sålunda samtliga dessa tre arter uppträda mycket sparsamt i Sörmland under häckningstid, och Nords (1977) uppskattning av antalet häckande par verkar för hög. Om 60 par årtar och 400 par skedand varje år häckar i Sörmland, borde detta resulterat i mer än noll respektive två inrapporterade häckningar under sju år! Om Nords summor är för höga, kan detta bero på två saker. Dels att summorna var för höga redan för den aktuella perioden, dels att en minskning ägt rum sedan dess. Det verkar inte orimligt att båda dessa faktorer bör beaktas vid en ny skattning.

Något lättare än att bedöma de häckande beståndens absoluta storlek är det att göra en jämförelse mellan arterna, då ju stora likheter i uppträdandet finns. Under de aktuella månaderna mars-juni ses skedanden oftast, ca 10 gånger per år. Årtan observeras i genomsnitt 8 gånger per år, medan snattheranden hittills rapporterats minst, drygt 5 gånger per år. Skillnaderna är dock som synes ganska små.

Avslutning

För att få en bättre bild av arternas förekomst i rapportområdet, och för att kunna följa eventuella förändringar i de häckande bestånden, krävs förutom en flitigare rapportering också någon form av mer organiserad övervakning. Lämpligen skulle vissa lokaler kunna kontrolleras noggrannare med en viss regelbundenhet.

REFERENSER

- Nord, I. 1977. Antalet häckande fåglar i Sörmland. - Fåglar i Sörmland 10:1-22.
- SOF. 1978. Sveriges fåglar. Stockholm.

SUMMARY

The three species of Ducks, Gadwall, Garganey and Shoveler, discussed in this paper, are all rare breeders in the province of Sörmland, east central Sweden. The populations have probably been overestimated for the Garganey and the Shoveler earlier, but it is also possible that they are decreasing. The Gadwall is an increasing species, but there are still very few breeding records.

Manus inkommet januari 1985

Johan Ehrlén, Ringvägen 83, S-116 60 Stockholm

Hur mår trädlärkorna?

What is happening with the Wood Lark *Lullula arborea*?

Jan Gustafsson och Lennart Wahlén

Trädlärkan häckar i Sverige upp till Dalarna och Gästrikland. Det innebär att Sörmland ligger ganska nära nordgränsen för artens utbredning, vilket i sin tur betyder att populationssvängningar lätt kan ske med hänsyn till klimat, biotopförändringar och andra miljöfaktorer. Övervintringen sker i sydvästra och västra Europa, troligen främst i Frankrike.

Den drastiska minskning som skedde från 1940-talet och under trettio år framåt dokumenterades väl i sträckräkningarna vid Falsterbo. Från summor kring 30 000 ex per höst gick det snabbt utför med trädlärkorna, och under 1973 blev endast 400 ex bokförda på utsträck (Roos 1974). Under den följande tioårsperioden har ingen markant förändring skett, utan medelvärdet för Falsterbosträcket under höstarna 1973-83 är 460 ex (Roos 1984).

Den svenska populationens nedgång kan enligt Tjernberg & Rodebrand förklaras av ett starkt minskat utbud av lämpliga häckningsbiotoper (Ahlén 1977). I Sörmland har säkert det kraftigt rationaliserade jordbruket verkat i den riktningen, då mängder med åkerlyckor, inägor och betesmarker i anslutning till för trädlärkan lämplig skogsmark nu är borta. Skogstorpåren och trädlärkan bodde nog ofta grannar förr.

Numera finns sannolikt merparten av de sörmländska trädlärkorna i gles hållmarkstallskog och i anslutning till vissa typer av hyggen.

Men hur ska det gå för arten i framtiden?

POPULATIONSUPPSKATTNINGAR UNDER 1970-TALET

Den första ordentliga bilden erhöles 1972, då den lokala rapportkommittén (Lrk) i Sörmland i efterhand bad om häckningsuppgifter. Det resulterade i ca 33 "par" och ytterligare från åren 1968-71, se figur 1. Det verkliga antalet bedömdes då vara 2-3 gånger så stort (Nord 1973).

Under åren 1976-80 har arten ingått i Lrk:s rapportering, men någon entydig trend kan inte utläsas (figur 2).

Nord (1977) har dock utifrån erfarenheter av Båveninventeringen 1973 ansett 120 par vara en rimlig skattning med hänsyn till kända tätheter och lämpliga biotoparealer.

HUR ÄR DÅ LÄGET IDAG ?

Ornitologerna i Sörmland uppmanades att söka och rapportera träd-lärkor under 1984 (upprop i mars, INFO nr 62). Resultatet blev 90 rapporter om träd-lärkor med häckningsindicium 3 (sjungande hane) eller högre enligt Svensk fågelatlas (se fig.2 och fig.3). Endast åtta säkra häckningar har rapporterats. Dessutom kan tilläggas att förstakullarna lades ovanligt tidigt 1984 (område C), medan det kyliga vädret senare under säsongen troligen missgynnade andrakullarna. Åtminstone noterades låg sångaktivitet.

Nu ser man omedelbart av figur 3 att den mer visar ornitologfrekventerade områden med träd-lärka än artens verkliga totala utbredning. Jämför man med figur 1 så framträder detta ännu tydligare genom att det var andra områden som besöktes 1972. Jämförelser får därför ske med stor försiktighet.

Ändå kan vissa slutsatser dras, särskilt tack vare informationen från de tre områden som markerats med A, B och C i figur 3. Med par avses nedan häckning, par eller sjungande hane.

A. Åker : 12 par

Rapportörerna anger att en uppgång skett från slutet av sjuttio-talet.

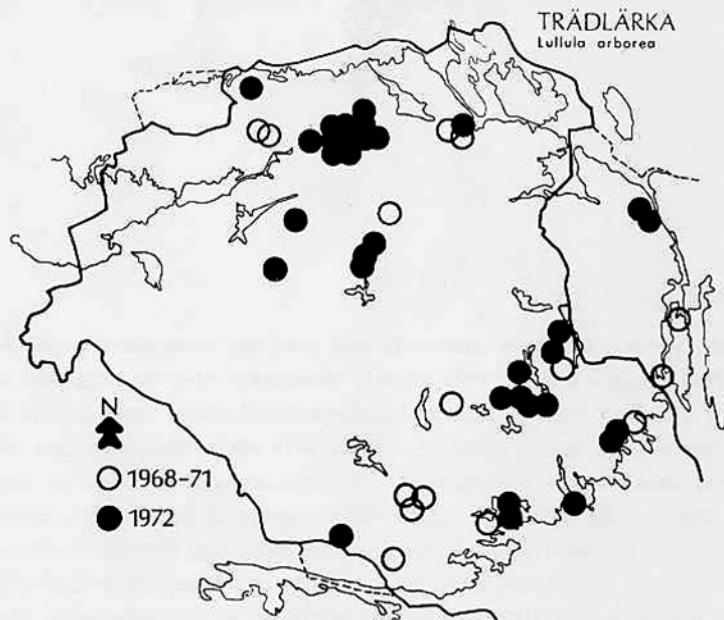
B. Nykvarn - Järna : 17 par

Även här har en ökning skett under de senaste 5-6 åren.

C. Kolmården : 11 par

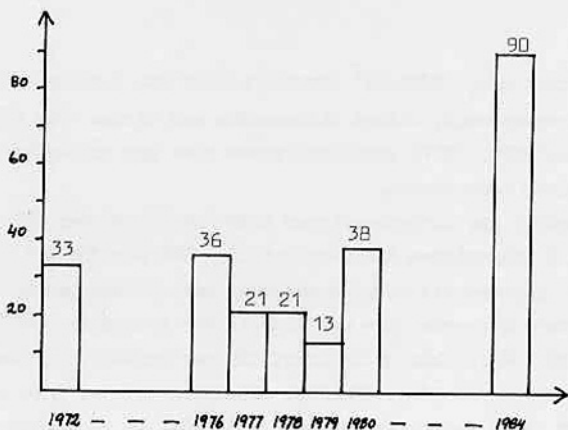
Ökning under senare år.

Inom dessa tre områden har favoritbiotopen utgjorts av gles tallskog och hyggen med ungtall. När biotopen är gynnsam och arealmässigt stor, tycks trädlärkorna ha en benägenhet att bilda "kolonier". Ofta kan man höra 2-3 hanar sjunga samtidigt, och i område B fanns 16 av paren väldigt koncentrerat (inom mindre än 10 km²).

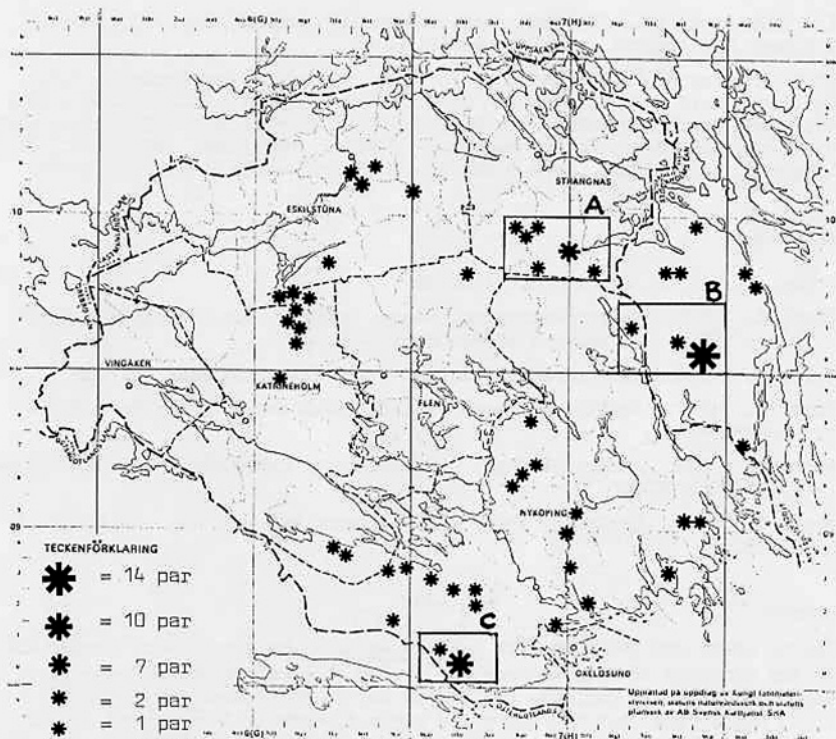

Figur 1. Trädlärkans förekomst i landskapet Sörmland (utom Södertörn) 1972 (●). Lokaler som rapporterats 1968-71 men inte 1972 har markerats med en ofylld cirkel. Landskapsgräns som inte sammanfaller med länsgräns har streckats.

(Från Nord 1973)

Figur 2. Par och revirhävande hanar av trädlärka som rapporterats till Lrk Srm under angivna år. Tomma år har uppgifter ej begärts in. (Pairs and singing males of Wood Lark.)

Figur 3. Häckningar, par och sjungande hanar av trädlärka 1984. (Broods, pairs and singing males of Wood Lark in 1984.)

DISKUSSION

I Sörmland finns drygt 1000 km² lämplig biotop för trädlärka (tallskog, hyggen, hällmarker etc), vilket tillsammans med värden från Båveninventeringen (Nord 1974, 1977) och uppgifterna ovan ger möjlighet till en grov populationsuppskattning.

I Båvenområdet gav linjetaxeringen omräknat 12 par per 100 km² lämplig biotop 1974. I delområdena A-C ovan erhöles 1994 per 100 km² total biotop 7, 16 resp 11 par med ett medelvärde på 11 par. Om man gissar att det var ungefär hälften av arealen som var lämplig för trädlärkor, vilket troligen är högt räknat, så innebär detta drygt 200 par omräknat för hela Sörmland.

Med kännedom om att många lämpliga trädlärke-trakter inte besökts under 1984, och att flera rapportörer angett att arten är på uppgång igen, så förefaller det inte orimligt med minst 200 par trädlärkor i Sörmland 1984.

Hur stabil populationen är får framtida undersökningar visa, men glädjande nog kan vi nu om vårarne åter hoppas att få höra allt fler kortstjärtade lärkor lulla över orrspel och nattskärrehällar.

Ett varmt tack till följande observatörer och rapportörer, vars samlade insatser möjliggjort denna sammanställning:

Göran Andersson, Mats Andersson, Torbjörn Brissman, Lars Broberg, Kent Carlsson, Leif Carlsson, Stefan Clason, Ragnar Edberg, Johan Ehrlén, Hans Eliasson, Jan Gustafsson, Tony Haglund, Erik Hansson, Kjell Karlsson, Leif Karlsson, Mats Karström, Lennart Magni, Anders Magnusson, Tero Niemi, Jan Sjöstedt, Leif Ståhl, Claes Svedlindh, Lennart Wahlén och Bert Östholm.

REFERENSER

- Ahlén, I. 1977. Faunavård. Stockholm.
- Nord, I. 1973. Svarthakedopping, häger, storspov och trädlärka i Sörmland 1972. - Fåglar i Sörmland 6:34-39.
- Nord, I. 1974. Båvenområdets fåglar. - Fåglar i Sörmland 7:1-60.
- Nord, I. 1977. Antalet häckande fåglar i Sörmland. - Fåglar i Sörmland 10:1-22.
- Roos, G. 1974. Sträckräkningar vid Falsterbo hösten 1973. - Vår Fågelvärld 33:270-285.
- Roos, G. 1984. Sträckräkningar vid Falsterbo hösten 1984. - Anser 23:1-26.

SUMMARY

Thirty years ago the Wood Lark *Lullula arborea* was a much more common species in the province of Södermanland (as in the whole of southern Sweden). It is suggested that the decrease was caused mainly by disappearing breeding habitats. But in the last ten years the species seems to increase in number, from estimated 120 pairs to perhaps 200 pairs in 1984. About 90 pairs were reported.

Manus inkommet december 1984 och kompletterat mars 1985.

JG, Sköldv.5, S-613 00 Oxelösund

LW, Dagag.10A, S-154 00 Gnesta

Notiser

Rödstjärt med korsade näbbhalvor

Under ringmärkningsarbete på södra Enskär i yttersta havsbandet, fångades på förmiddagen den 9.9.83 en rödstjärt med starkt korsade näbbhalvor.

Övernäbben var från fågeln sett vriden åt höger och undernäbben således åt vänster. Båda näbbhalvorna var lika starkt vridna. Fågeln, som var en årsung hona, befann sig i god kondition och några andra abnormaliteter kunde inte upptäckas.

Rödstjärten är en utpräglad insektsätare och därmed beroende av en smal och spetsig näbb, både för infångande och förtärande av födan. Hos den fångade fågeln var näbbhalvorna så pass korslagda att detta måste ha försvårats avsevärt. I stället påminde näbben om ett utmärkt redskap för att behandla kottar och tillgodogöra sig svårtillgängliga frön.

Att fågeln kunnat fånga tillräckligt med föda för att överleva under sommaren och förhösten beror sannolikt på dessa årstiders rika insektstillgång. Problemen kring själva förtärandet löste den troligen genom ett förfinat rörelsearbete med tungan, där födan helt enkelt dragits ned till svalget.

I takt med minskad tillgång på föda under hösten har troligen fågelns försörjningsproblem gradvis ökat. Att fågeln skulle överlevt någon längre period med denna näbb, bedömer jag som högst osannolikt. Det troliga är i stället att redan den fortsatta höstflyttningen, med sina stora krav på födoinsamlande till fettupplagring, medfört fågeln undergång.

Per-Eric Betzholtz

Brandkronad kungsfågel funnen i Sörmland

Den 28 maj 1984 vid 12-tiden gick jag som vanligt genom Fristadsparken, i centrala Eskilstuna, för att äta lunch.

Hör plötsligt något som liknar kungsfågelsång. Nu och här!?! Märkligt!

På väg tillbaka till arbetet en timme senare kontrollerar jag saken lite närmare. Hör nu att sången avviker från den vanliga kungsfågels, även om den är mycket lik. Jag uppfattar sången som mer genomträngande, samt med ett "tii-tii" upprepat i inledningen och en raspigare avslutning. Andra läten som hördes var ett trädkryparlikt "tii-tii" och ett "mespip" några få gånger. Hade det inte varit mitt inne i stan, så är det tveksamt om jag reagerat för låtena som något ovanligt.

Fågeln sågs vara av kungsfågeltyp och uppehöll sig i luvträäd, mestadels i inplanterad ek. Den hördes på samma lokal även vid ett kort besök under kvällen, men ej dagen därpå trots fyra passager genom parken.

Leif Carlsson

Observationen är den första inom Lrk Sörmlands domäner och samtidigt en av de nordligaste i landet. I landskapet Sörmland har åtminstone en observation gjorts tidigare, nämligen den 5.5.73 då 1 ex sågs på Öja (Landsort).

Totalt har arten noterats vid ca 90 tillfällen i hela landet före 1985. Första gången var så pass sent som 1959, då både på Öland och Gotland.

Sedan 1965 är den årsviss i Skåne, framför allt vid Felsterbo i samband med nätfångst för ringmärkning.

Den brandkronade kungsfågeln häckar närmast i Danmark (Själland) och Polen.

Red.

Smått och gott lokalt

Meddelande nr 2 från Snäckviken

Snäckviksprojektet presenterades kortfattat i FiSrm 1984 nr 1, inklusive några smakbitar från starten under våren 1984. Här följer nu några axplock ur resten av årets verksamhet.

Under sommaren konstaterades 60 fågelarter häcka (indicium 10-20 enligt Sv. fågelatlas), trots att inga speciella taxeringar utfördes. Häger, grågås, gravand, mindre strandpipare och rosenfink var några av dessa.

Under sommar/höst skedde ringmärkning under 73 dagar perioden 11.7-28.10. Fångsten skedde med slöjnet och vaderburar främst i inre Snäckvikens vassar samt omgivande skogsbyrn. Totalt märktes 2022 ex av 64 arter under denna period, därav bl.a. 88 blåhakar under tiden 18.8-6.10 och 2 gransångare av rasen Ph.c.tristis i oktober. Talrikast under året blev rörsångare (415), lövsångare (362), sävsparv (193), blåmes (119) och sävsångare (114).

Från fångade fåglar har systematiskt insamlats data om vinglängd och vikt. Ruggande fåglar har studerats, liksom fettupplagringen hos vissa arter.

Om en rad återfynd, intressanta observationer mm kan du läsa mer i den 16-sidiga rapporten "Snäckviksprojektet 1984". Sätt in 10 kr på postgiro 476 77 25 - 7 (Tärnan) så kommer den.

Claes Svedlindh

Nötväcka i favoritläge.
Foto: Tero Niemi

Redaktionellt

Det gick inte som vi hoppades och trodde, att det här numret skulle komma till dig under våren 1985. Vi beklagar och fortsätter samtidigt att vädja om bidrag till innehålllet, så kanske tidskriften både blir bättre och kommer "rätt".

Bristen på små och enkla alster är påfallande, så skicka gärna sådant! Manusstopp för nr 1 1986 är 860301, dessförinnan kommer ännu ett nummer (85:2).

I det här häftet har du läst en fågelrapport, resultatet av några inventeringar inklusive en inledning av fågelatlasens slutrapport samt en undersökning i Mälaren.

Hoppas innehålllet ger behållning och väcker intresse.

Med tanke på innevarande årstid och kyla, så vill jag gärna avsluta med en liten uppmaning:

M A T A V I N T E R F Å G L A R

FÖRENINGEN SÖDERMANLANDS ORNITOLOGER (FSO)

Utgör en regionalavdelning av Sveriges Ornitologiska Förening (SOF) och är huvudman för Hartsö-Enskär fågelstation.

Föreningen är ideell och verkar för vidgad kännedom om och bättre levnads-
tingelser för de sörländska fåglarna samt att bland allmänheten sprida intres-
se för ornitologi och naturvård.

Detta försöker vi förverkliga genom en verksamhet som omfattar bl a :

- ★ Inventeringar och andra undersökningar
- ★ Fågelskyddsarbete
- ★ Årlig fågelrapportering
- ★ Tidskriften Fåglar i Sörmland
- ★ Hartsö-Enskär fågelstation
- ★ Sammankomster och exkursioner

Styrelse

Ordförande	Anders Bylin Folkungavägen 19, 611 32 Nyköping	Tel. 0155/11518
Sekreterare	Per-Eric Betzholtz Januarivägen 8 G, 642 00 Flen	Tel. 0157/11253
Kassör	Claes Svedlindh Åbylundsgatan 29, 582 36 Linköping	Tel. 013/144513
Övriga	Sten Fredriksson, Stighultsgatan 14 B, 633 47 Eskilstuna Mikael Ackelman, Rödvingevägen 14, 613 00 Oxelösund Leif Carlsson, Gränsagatan 2 C, 633 42 Eskilstuna Johan Ehrlén, c/o Fast, Ringvägen 83, 116 60 Stockholm	

Medlemskap

Se omslagets andrasida.

HARTSÖ-ENSKÄR FÅGELSTATION

Stationen ligger i Sörmlands yttre skärgård rakt öster om Oxelösund och där utförs ringmärkning huvudsakligen under aug-okt varje år. I samband med märkningen genomförs ofta specialstudier.

Stationens läge gör att vi tidigt registrerar invasioner av mesar, siskor, hackspettar och ugglor.

Stationen bemannas främst av ringmärkare och assistenter från Södermanland. Utbildning och vidareutbildning av personal sker årligen och nya medarbetare är välkomna att delta i verksamheten.

Medlemmar är också välkomna att besöka stationen och får rabatt på båtresan. Föreläggning sker i tält.

Kontaktman är Lennart Wahlén, Dagagatan 10 A, 154 00 Gnesta

Tel 0158/10648

Ett knölsvanpar - hör hur det sjunger!

Foto: Tero Niemi

INNEHÅLL

- 1 Fågelrapport Sörmland 1984.
Hans Pettersson, Kent Carlsson, Johan Ehrlén, Jan Gustafsson
och Leif Karlsson
- 20 Svensk fågelatlas i Sörmland 1974-1984.
Bo Ljungberg
- 25 Fåglar vid Söderfjärden 1984.
Lars Broberg
- 35 Snatterand, årta och skedand i Sörmland.
Johan Ehrlén
- 42 Hur mår trädlärkorna?
Jan Gustafsson och Lennart Wahlén
- 47 Notiser: Rödstjärt med korsade näbbhalvor. Per-Eric Betzholtz.
Brandkronad kungsfågel funnen i Sörmland. Leif Carlsson.
- 48 Smått och gott lokalt: Meddelande nr 2 från Snäckviken. Claes Svedlindh.
Redaktionellt.

Pris 20:-